

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Statist

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGEJUKA

N:r 9

Sept.

1951.

Pris 75 öre

Den svenska läkemedelsindustrin

har huvudsakligen växt fram under tiden mellan de båda världskrigen. Under andra världskriget ställdes stora krav på den inhemska läkemedelstillverkningen. Lyckligtvis visade sig de svenska läkemedelsfabrikerna växa med uppgifterna och i samarbete med den övriga kemiska industrin gjorde de en betydelsefull insats.

Varje dag använder industrin stora belopp till forskning för att få fram nya och bättre läkemedel. PAS är ett resultat av dessa ansträngningar.

Under det sista krigsåret gjordes de första kliniska försöken med PAS i Göteborg. Dessa försök voro de första framgångsrika kliniska prövningarna av ett kemoterapeutikum mot tuberkulos. De startades nära ett halvt år före de första försöken i USA med streptomycin.

PAS-preparaten äro originalprodukter från AB Ferrosan. De framställdes först i Sverige av Ferrosans forskningslaboratorier och prövades av upptäckaren av PAS tuberkulostatiska effekt — Professor J. Lehmann i Göteborg.

AB FERROSAN

M A L M Ö

AKTIEBOLAGET

NYBORGS YLLEFABRIK

NORRKÖPING

Tel. 293 90

Klädes- och fodervaror samt skrädderiartiklar en gros

Socialpolitik och socialmedicin

Ledare: Pillerkungarnas katastrof

"Redskapsservice ger Dig skogsmannalivet åter"

— ett uppslag om lämplig sysselsättning för skogsbygdens tuberkuloskonvalescenter

Aktuella samhällsproblem

"För oss kvinnor" — en frisk artikel om kvinnornas intressen av Ester Sjöblom

"Filosofer, kultur och vanliga människor"

av Roland Ekström

Presseko - schack
korsord - noveller
m. m.

Månadens Status-nytt!

Läs under "När och fjärran" om "Berömda kvack-salvare!"

Köp *Status* **Läs**

Septemhernummer

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

14:e årgången

Ansvarig utgivare: *Einar Hiller.*
Redaktör: *Sixten Hammarberg.*
Ägare: De Lungsjukas Riksförbund.
Annonsspriser: 1/1 sid. 275:—,
1/2 sid. 140:—, 1/4 sid. 75:—,
småannonser 65 öre pr mm.
Prenumerationspriser: helt år 8:—,
halvt år 4:50

Kontrollmärke,
lagligen skyddat

Huvudredaktionen i Stockholm:
Kocksgatan 15, Stockholm 4.
Telefon 41 39 99 och 44 40 40.
Postgironr 95 00 11.

Lokalredaktionen i Malmö:
Kamrergatan 3. Tel. 753 44.
Postgironr 95 00 65.

PILLERKUNGARNAS KATASTROF

I dessa spalter har oftast riktats uppmärksamhet på mer eller mindre ljusskygga individer, som på olika sätt utnyttja sjukdomar och lidande. Pillerfabrikörer och kotknackare tillhör också den kategori av sabotörer, som frodas i tuberkulosvårdens yttersta utkanter. Många lungsjuka, kanske särskilt svårt kroniskt tuberkulossjuka, ha blivit offer för de lockande flöjttonerna från dessa "specialister". Sedd mot den psykologiska bakgrunden — att man griper även efter de mest "underliga" hjälpmedel då liv och hälsa är i svårt trångsmål — framstår dessa geschäft i grymmaste dager. Om man inte alltid kan påstå, att förnuftet skenar iväg i takt med människans ökade svårigheter så finns dock vissa tendenser i den riktningen. Undergörare och pillergubbar skulle inte ha så lätt att fylla penningpungarna på sätt som tydligen skett — och säkerligen fortfarande sker — om inte folk visade en sådan häpnadsväckande tillit och godtrohet mot deras sockerpiller och andra "mediciner". Nog har man haft på känn att pillertillverkningen var betydande, men en sådan storindustri, som de nyligen med buller och brak avslöjade pillerkungarna lyckats åstadkomma, var nog minst sagt häpnadsväckande i ett land som vårt med dess upplysning och sjukvård. För några år sedan kunde en stockholmstidning avslöja en fabrik med homeopatiska medel, bl. a. ett preparat mot astma

och magsår som vid analys visade sig bestå av vanligt havsvatten, ett ännu finare preparat var torkad benmärg, såld under ett fint latinskt namn, mot både kräfte och tuberkulos! Sommaren 1951 blev emellertid den verkliga prøvotiden för storindustriidkarna i pillerbranschen. Tidningarna ha en längre tid serverat oss massor med romantiska detaljer om pillerkungarnas färder i lyxbilar på kontinenten, panikartade flyktförsök per lustjakt o. s. v., alltmedan polisen av allt att döma skickligt och energiskt hemsökt lagerlokaler och källare i deras fabriker, avslöjat läkemedelsbluff i flaskor och affärsmetoder och sedan lika skickligt fångat in kungarna till räfst och rättarting. Ett press-eko på annan plats i detta nummer ger en bild av hela affärens omfattning. För att ge en mera klar uppfattning om frågans räckvidd tarvas emellertid en analys av de homeopatiska preparatens ställning i förhållande till övriga läkemedel. I debatten om pillersvindlarna har även apoteken dragits in — främst av den anledningen att homeopatiska preparat enligt gällande förordning försäljas även av apoteken. Man kan spåra en påtaglig olust hos de apotekare som uttalat sig i frågan. Tyvärr, framhåller man på apotekarhåll, är dessa piller än så länge apoteksvara, och vi är skyldiga att tillhandahålla dem. En skånsk apotekare, som vägrade ta hem vad som beställdes, fick — sedan kunden

vänt sig till medicinalstyrelsen — en erinran om sin skyldighet att tillhandahålla allmänheten dylika varor. Apoteken har liksom medicinalstyrelsen f. n. inga möjligheter att tekniskt kontrollera dessa homeopatpreparat, som fortfarande räknas som läkemedel i motsats till s. k. patentmedicin, som är underkastad kontroll både ifråga om innehåll, ev. skadlighet och reklam. Giftstadgan ger möjlighet till kontroll av mediciner i vilka någon form av gift ingår, men den gamla apoteksvarustadgan av år 1913 ger inte möjlighet till kontroll av annan tillverkning. Nuvarande bestämmelser ger alltså bara möjligheter till delkontroll, och sedan blir det givetvis vissa besvärliga gränsdragningar om vad som skall räknas som giftiga läkemedel.

*

Även om man har klart för sig, att apoteken naturligtvis inte är ensamma om pillerförsäljningen är det högst betänkligt att dessa genom nu rådande bestämmelser liksom tvingats att legalisera det hela — man får utgå från att många pillerspecialister leva högt på "att deras medel kan köpas på apotek!" Från apotekarhåll och medicinalstyrelsen har också kraftigt understrukits att rådande bestämmelser om läkemedelskontroll och läkemedelsförsäljning måste revideras så att man får möjlighet att röja upp ordentligt i den medicinska djungel, där pillerkungarna av allt att döma trivas utmärkt och skörda svindlande vinster. Man sätter nu sitt hopp till 1946 års läkemedelsutredning, att den skall komma med nya riktlinjer för kontroll av homeopatiska läkemedel, en kontroll som verkligen har möjlighet att bildligt talat komma in i pillerfabrikanternas lagerlokaler och pillerflaskor och se vad som döljer sig bakom etiketter och mer eller mindre latinska namn.

Från homeopatiskt håll — d. v. s. de "riktiga homeopaterna" — har man uttryckt sin förtrytelse över tidningarnas hårda rubriker om pillersvindlarna, att pillerna i många fall gjort nytta, bl. a. mot spanska sjukan, och att man inte får blanda ihop "den riktiga homeopatin" med de metoder som de dagsaktuella svindlerierna avslöja. Utan att gå in på någon närmare detaljgranskning av homeopatins arbetsmetoder vilja vi dock komma med några påpekanden, närmast av principiell innebörd. Utvecklingen inom läkarveten-

skap och medicinsk forskning har ju under senare år gått oerhört framåt, när det gäller kemoterapi och antibiotica. Läkarvetenskapens påfallande intresse för denna gren inom medicinen har ju fört oss fram till resultat, vilka åtminstone på vissa områden måste betecknas som revolutionerande inom sjukdomsbekämpandet. Det är ett arbete, som ur lekmannasynpunkt kan sägas gå i de s. k. preparatens tecken, men ett forskningsarbete som följer strängaste vetenskapliga metod och redovisas med all omsorg som kännetecknar vetenskaplig medicinsk forskning. Det är också ett arbete som växer ut till nya områden. Om man nu går in för en skarp gränsdragning mellan homeopatiska preparat och andra läkemedel — en sådan upprensning synes oundviklig genom de relaterade pillersvindlerierna — torde det åtminstone ur lekmannasynpunkt sett vara mycket svårt att veta var man skall placera "de riktiga homeopaterna" och deras "riktiga mediciner".

Läkarvetenskapen är ju som framhållits i intensivt arbete med att få fram verksamma läkemedel enligt preparatprincipen, men efter strängaste vetenskapliga metod och arbetsätt. Däremot har man nog allmänt lite svårt att förstå vad våra s. k. "riktiga homeopater" numera syssla med. Genom läkarvetenskapens senaste landvinningar — även på preparatmetodens område — förefaller det inte vara så värst mycket mera än det i pressen omdiskuterade havsvattnet och de likaledes lika hårt debatterade sockerpillerna över åt homeopatin. Och polisen har ju redan avslöjat, att havsvatten och sockerpiller kan man skaffa sig till betydligt billigare priser än vad pillergrossisterna tillämpat, och tillverkningen kräver knappast någon djupare medicinsk forskning. Under alla förhållanden får man hoppas, att pillerkungarnas katastrof sommaren 1951 äntligen satt fart på en ordentlig uppröjning i den medicinska småskogen — och här gäller det inte bara läkarvetenskapens anseende utan även bedrägeri mot sjuka och olyckliga människor.

Sutton Commarling

MAN skriver I PRESSEN

"Homeopati och humbug"

rubricerar *Dagens Nyheter* en ledande artikel och framhåller att det är svårt att dra gränsen mellan homeopati och humbug. De avslöjade pillerbedragarna ge starka skäl för antagandet att det finns åtskilliga andra som förtjäna grova pengar i homeopatbranschen:

Hur som helst, de aktuella fallen understryker hur nödvändigt det är att skydda den godtrogna allmänheten för lurifaxeri och direkt skadliga ordinationer utan att därför i onödan göra intrång på den medborgerliga friheten. Det sista skulle utan tvivel vara oklokt. Det vore att gynna smyghandel och svarta börspriser.

När övertygade anhängare av homeopatin ställs inför fall som de nu avslöjade borde de väl ändå säga sig att kraven på mera ingående kontroll av tillverkningen är naturliga och berättigade. Förutsatt att myndigheternas granskning får en strängt saklig karaktär, alltså är fri från alla trakasserande drag.

Den gamla apoteksvarustadgan tillåter inte kontroll av andra läkemedel än sådana där giftstadgan har tillämpning. Medicinalstyrelsen berövas därigenom möjligheten att syna hela tillverkningen av homeopatmediciner, undersöka råvarorna och

fastställa att preparaten verkligen motsvarar uppgifterna om innehållet. Den s. k. patentmedicinen är emellertid underkastad kontroll både beträffande innehåll och reklam. Enklarest vore att likställa homeopatmedlen med dessa mediciner. Det skulle skapa vissa garantier — man har svårt att se att omläggningen kunde mötas med vägande invändningar. Medicinalstyrelsen har framlagt ett förslag i den riktning, och slutprövningen borde inte ta så lång tid, eftersom problemet för ärliga anhängare av folkupplysning och hygien ter sig föga invecklat. En homeopati som är fiende till redovisning kan inte undgå att bli starkt misstänkt. Önskar det homeopatiska riskförbundet "auktorisera" en sådan hållning?

"Världen vill bedragas"

skriver *Aftontidningen* och framhåller att det inte är så stor skillnad mellan sockerpillerbehandlingen och den övernaturliga läkedom, som bl. a. utövas genom s. k. handpåläggning:

Helt säkert går det många människor omkring i detta land med övertygelsen, att de blivit befriade från någon verklig eller inbillad sjukdom genom förtäring av herrarna Wallins

Pillerfirma sålde vatten som medikament

Pillerskoj, anhållna, en "saknas" undersöks i Laboratorium på toalett av polisen

utom de "oladdade" sockerpillren... r Arthur kyrkaga- och ut- levererats... vartt po- svatin anhålls av polisen... sticka... läst i

LEOPOLD GAVATIN
HOMEOPATSVINDLAREN
varnades — seglade vidare

MASSOR AV BREV från lurade patienter 50 ANSTÄLLDA FAST, PILLERKUNGEN FAST, HÖRS

Pillerskojaren gripen på lustjakt utomlands

Apotekare ber få slippa sälja homeopatmedicin

Tidningarnas rubriker är vältaliga vittnesbörd om pillersvindels karaktär och omfattning. Den medicinska vidskepelsen — åtminstone tron på sockerpiller och havsvatten — bör väl ha fått en ordentlig törn vid det här laget.

och Gavatins sockerpiller, även sedan de fått veta vad pillerna verkligen innehållit. Och det kommer alltså att finnas så stora mängder troende, att det, trots att etiketten anger att pillerna består av socker, även i fortsättningen blir möjligt att förtjäna förmögenheter på framställning av sådana läkemedel. För övrigt torde det vara lätt att tillsätta något ofarligt ämne, som imponerar utan att skada vare sig patienten eller fabrikanternas inkomster. Världen vill bedragas.

Varför skulle inte de högre makterna kunna använda sig av sockerpiller såväl som av helgade näsdukar och handpåläggning? Att sockerpillerna som biprodukt gav goda inkomster synes icke nödvändigtvis behöva beröva dem deras läkedomskraft.

Den fria sjukvården

skulle göra marknaden för kvackare och företagare i medicinbranschen mindre lockande framhåller *Morgon-Tidningen*. Vi kan inte förbise att många fattiga sjuka människor saknar möjlighet att få den vård och hjälp de behöver:

Vill ett demokratiskt samhälle fylla sina elementära förpliktelser mot de sjuka måste den fria och likvärda sjukvården förverkligas snarast möjligt. Kanske ännu mera angeläget är det att realisera principbeslutet om fria läkemedel. Många fattiga sjuka människor har inte råd att köpa dyra mediciner eller skaffa sig just den medicin som de behöver för att återvinna sin hälsa. Därför faller de så lätt offer för allehanda medicinmän och reklammakare som förstår att utnyttja de ömma punkterna. Ett radikalt genomförande av 1946 års principbeslut i fråga om fri medicin och fri sjukvård skulle mer än allt annat dränera det trask som kvacksalveriet och humbugmedicinen utgör i samhället.

En kvalitetsgod trycksak
till lägsta pris

Ring 133 77

AB Tryckericentralen

i Borås

En bred skildring av tbc-läget

ger överläkare G. Vallentin, Göteborg, för *Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning* med anledning av sin avgång som överläkare vid Renströmska sjukhuset. Ett tecken på att tuberkulosen hos oss är en vikande sjukdom är bl. a. att smittoåldern undan för undan förskjutits uppåt. Barntuberkulosen har så gott som försvunnit bl. a. tack vare calmettvaccineringen.

Fransmannen Etienne Bernhard förklarade vid ett tillfälle, att när tbc-dödligheten gått ner till under 15 per 100.000 och år, då kan man säga, att tuberkulosen mist karaktären av folksjukdom.

Vad det är som drivit den fruktade sjukdomen tillbaka. Ja, främst kanske det faktum att de sociala och ekonomiska förhållandena förbättrats och i takt därmed folkets motståndskraft. Alltsedan 1870 har vår levnadsstandard höjts, människorna har fått bättre och framför allt mindre ensidig kost — där är att märka att det är inte bara kalorimängden utan också vitaminhalten och halten av olika salter, som är av avgörande betydelse. Man har fått bättre bostäder och bättre arbetsförhållanden. Som ett plus har förstas kommit de direkt förebyggande, behandlande och eftervårdande åtgärderna. Eftervården är ett kapitel, som man måste ägna stor uppmärksamhet, och jag vill gärna varna för den hänsynslösa smittoskräck, som bara gör skada.

Det har ibland uttalats förmodanden att själva tuberkelbacillen under århundradens lopp mist sin slagkraft. Det är klart att bacillerna, som allt levande, kan ändra karaktär, men jag tror inte att detta är det avgörande i det här sammanhanget. Det är väl snarare så att värdorganismen ändrats.

Hos de allra flesta, som smittas av tbc, ger detta ej anledning till tuberkulös sjukdom. Bland dem av de smittade, där sjukdomen verkligen utvecklar sig, läker den i många fall ut av sig själv, i synnerhet om vissa åtgärder vidtas.

Människorna sätter sitt hopp till forskningen. Vi har fått pas, streptomycin, conteben o.s.v. Vi har nu provat dessa medel, vi känner deras fördelar och nackdelar. De är inte fullständiga och heller inte ofelbara botemedel. Vissa sjukliga förändringar kan ej påverkas, det finns exempelvis "döda områden" dit de ej når. Vissa förändringar i lungorna kan ej läkas ut enbart med dessa preparat, man måste understödja med kirurgiska åtgärder. Det är möjligt, att det rätt som det är kommer fram ett medel, som direkt angriper bakterien — det kan dröja, innan det medlet uppenbarar sig, men jag tror inte att man kommer att kunna undvara de nämnda stödjande åtgärderna, åtminstone i de långt framskridna fallen torde dessa behövas. De redan nu utnyttjade kemoterapeutiska medlen har dock inneburit en fullständig revolution — det är inte för mycket sagt.

Psykiska förhållanden spelar säkerligen en stor roll. Själva livsviljan har också sin betydelse. För många kommer givetvis meddelandet om den konstaterade sjukdomen som en svår chock, och det inträffar ju att denna chock nedsätter motståndskraften. Men en tbc-sjuk människa kan ej bli bra utan att veta om att hon är sjuk. Behandlingen fordrar en omläggning av livsföringen, låt vara en tidsbegränsad sådan.

RUBEN ERIKSSON †

— RIKSFÖRBUNDETS FÖRGRUNDSMAN

Ingenjör Ruben Eriksson.

De Lungsjukas Riksförbunds stiftare och förgrundsmän, ingenjör Ruben Eriksson Stockholm, har gått bort. För alla som följt med riksförbundets start och första verksamhetsår, åren 1936—40, även om det mest rör sig i protokoll och handlingar, framstår hans mänskliga syn och humanitet som ett föredöme — en man som inte var rädd för att ge sig in på socialvårdens mest obrutna mark. För de äldre inom förbundskretsen inom ett ännu ungt förbund är han stridsmannen och initiativtagaren. Vi andra som i stort sett endast kan följa de första åren per protokoll — med dagens situation som bakgrund — får kanske ännu större respekt för de spadat pionjärerna tog. Trots detta måste man säga, att Ruben Eriksson syntes inte så mycket utåt. Det var väl endast vid några förbundskongresser, då han med kraft, klarhet, och pondus skötte ordförandeskapet. Ruben Eriksson var nämligen aldrig vad vi i vardagligt tal kallar "förbundspamp" eller förbundsfunctionär, men detta förringar inte hans idealism och betydelsen av hans insatser.

Det första protokollet i förbundets historia, daterat den 13/12 1936 fördes vid ett sammanträde på ett kafé i Stockholm under Ruben Erikssons ordförandeskap. Ur detta protokoll kan man spåra de första riktlinjerna för en riksomfattande organisation för lungsjuka, även om man under den första tiden kallade sig "De Lungsjukas Eftervårdskommitté". Det var inom De Lungsjukas Eftervårdskommitté Ruben Eriksson och hans kamrater gjorde de banbrytande insatserna för eftervård och bättre social förståelse för den tuberkulösa situation. När Eftervårdskommittén sedermera ombil-

dades till De Lungsjukas Riksförbund ägnade han fortfarande tid och intresse åt arbetet och kvarstod som förbundets vice ordförande så sent som år 1943.

Ingenjör Ruben Eriksson var född den 14 april 1895 i Kungsör, men har de senaste årtiondena varit bosatt i Stockholm och anställd vid ett dotterbolag till Telefon AB L. M. Eriksson. Han var en man med starka sociala intressen och en levande idealism. När det gällde de tuberkulösa förhållanden stannade han inte vid förhoppningar och önskemål utan blev en organisatör och initiativtagare för förslag och reformplaner till bättre och mänskligare eftervård för landets tuberkulösa, bar fram dem direkt till myndigheter och ansvariga, och hjälpte till att lägga grunden till den rent principiella enighet om eftervårdens betydelse man numera inom alla instanser är fullt ense om. Den rent sociala aspekten på tuberkulosvården hade i honom en av de första och varmaste förespråkarna. Den värmande humor, mänsklighet och energi, som färgade Ruben Erikssons sätt att vara både i förbundsarbetet och familjekretsen glömmes man inte. De Lungsjukas Riksförbund delar saknaden med hans familj och närmaste vänner. Hans insats för humanism och social rättvisa åt de tuberkulösa i detta land lever i det reformarbete som pågår och som vi alla är skyldiga att föra vidare.

S. H.

Lungtuberkulos synes farligast för åldersklasserna över 60 år

framgår av en nyligen publicerad avhandling i Uppsala. Här om skriver *Dagens Nyheter* bl. a.:

Åldersgrupperna över 60 år är de mest kritiska för lungtuberkulos. De sjuka i den åldern är oftast inte medvetna om sin sjukdom, och nedgången i dödlighet i tbc är för dem långt mindre än i yngre åldersgrupper, hävdar stadsläkaren i Lindesberg, med. lic. Erik Tengve, i den avhandling rubricerad "Tuberculosis in the Aged".

Författarens undersökningsmaterial har varit patienter vid S:t Eriks sjukhus i Stockholm, Centralsanatoriet i Uppsala samt dispensärer i Bergslagen, och han har ägnat åldersgrupperna kring 60 år speciell uppmärksamhet. Han påvisar att omkring två tredjedelar av dessa patienter hade kronisk och ofta utbredd lungtbc, men att blott en fjärdedel hade varit medvetna därom innan de nått 60-årsåldern. Författaren påvisar dock att lungtuberkulosens prognos är betydligt bättre för patienter som sökt vård före 60-årsåldern. Ett annat intressant undersökningsresultat är att manifest tbc konstaterats hos en tredjedel av barnen och barnbarnen till patienterna i de familjer som undersökts genom dispensärerna.

REDSKAPSSERVICE GER DIG SKOGSMANNALIVET ÅTER

Skogsbygdens människor, skogs- och flottningsarbetare, är ofta utsatta för svåra sjukdomar och olyckor av olika slag, och det är inte lätt för den som drabbats exempelvis av tuberkulos eller invaliditet att återvända till det tidigare hårda yrkets. I följande artikel utvecklar jägmästare Rolf Ruben i Kungl. Skogsstyrelsen planer på att återföra de arbetshindrade till sitt arbete, d. v. s. de skall inte behöva tappa kontakten med skogsmannayrket utan genom s. k. redskapservice, mindre verkstäder för redskapsvård m. m. inom skogsbruket, beredas lämplig sysselsättning. Det skulle alltså närmast bli fråga om en omplacering till ur hälsosynpunkt lämplig sysselsättning, men inom samma näringsgren, varvid tidigare erfarenheter inom skogsmannayrket kunna göra sig gällande. Naturligtvis kan man inte, som jägmästare Ruben framhåller, lova guld och gröna skogar till de nya företagarna, men den som har energi och tillräcklig fallenhet bör med lämpligt stöd vid starten kunna beredas bärgning och försörjning. Under alla förhållanden är initiativet att verkligen göra något för skogsbygdernas partiellt arbetsföra på deras egen mark så att säga alldeles utomordentligt. På frågans nuvarande ståndpunkt kan man inte annat än önska all framgång åt den försöksverksamhet som planeras. De Lungsjukas Riksförbund och Rikskommittén för Partiellt Arbetsföra är representerade i den delegation, som söker föra planerna framåt.

I denna artikel vill jag nå kontakt med alla de runt om i landet, vilka för några år sedan eller så, raska och krya slet och knogade uti skog och mark, men

vilka nu med viss oro för framtiden betrakta sina av sjukdom brutna krafter. Förresten kan det nog vara lämpligt att vi alla uppmärksamma de stora problem vi genom sjukdom av olika slag ställts eller kunna bli ställda inför. Sjukvård, god sådan, komma vi i åtnjutande av, penninghjälp så att varken vi eller den egna familjen behöva direkt svälta eller frysa kunna vi också få, och kunna vi numera på ett naturligt sätt ta emot såsom mer eller mindre självklara åtgärder från samhällets sida. Emellertid är det ju så, att vi utöver det allra nödvändigaste materiella behöva vara vad jag vill uttrycka med ordet "människor". Ja, kanske är det t. o. m. så, att ju svagare vår hälsa är, och ju längre vi och familjen tvingats ner i materiellt avseende, desto starkare blir behovet att få leva glad och fri som människa.

Arten av och känslan för vårt dagliga arbete kan i mycket hög grad hjälpa oss över svårigheterna. Har man under sjukdomstiden möjligheter att tänka, att när jag blir bättre, skall jag göra min arbetsinsats så eller så, då är det lättare att uppnå förtröstan inför framtiden, den säkerligen bästa medicinen mot alla svåra sjukdomar. I de fall man före sjukdomen haft ett arbete, som man trivts med, är det lyckligast, att när arbetsförmågan helt eller delvis, återvunnits man fortsätter med det gamla arbetet eller någonting, som nära sammanhänger därmed. Från skogligt håll torde dessa problem icke tidigare i tillräcklig grad ha beaktats. De vittomfattande organisatoriska förändringar i skogsarbetenas utförande, som i allt högre grad genomförs, och som framtvingas av arbetskraftsfrågor utvecklingen, gör det mycket troligt, att man kan finna olika former att på ett lämpligt och trevligt sätt tillgodogöra sig de partiellt arbetsföras insats i den näringsgren, där de besitta sin yrkeskunskap och där de så att säga höra hemma.

Genom att väcka tanken på att de partiellt arbetsföra böra hjälpas till att upprätta små verkstäder för redskapsvård, har jag vunnit Kungl. skogsstyrelsens intresse för frågan. I kontakt med Kungl. Arbetsmarknadsstyrelsen, Svenska Skogs- och Flottningsarbetareförbundet, Sveriges Skogsägareföreningars Riksförbund och Rikskommittén för partiellt arbetsföra samt andra institutioner och organisationer, har skogsstyrelsen sedermera låtit utformat vissa riktlinjer för dylik redskapsvård.

Då lämpligheten av att stödja någon form av redskapsvård i utomordentligt hög grad är beroende av de lokala förhållandena och de personliga kvalifika-

Skogsarbetet kräver redskap av olika slag — små verkstäder för skogsbruket verkar välbetänkta.

tionerna hos den eller de, som vilja starta dylik verkstadsrörelse, så har inga regler eller föreskrifter uppställts, utan det gäller för den intresserade att själv skapa sin verkstad och sin framtid. Vad myndigheter och organisationer kan bidra med är i första hand att intaga och sprida en välvillig och förstående inställning, biträda med vissa råd och erfarenheter, arrangera och bekosta nödvändig utbildning, samt genom vissa rekommendationer förbättra möjligheterna att erhålla bidrag och lån.

Arbetet, intresset och risken får var och en själv satsa i sitt företag i likhet med alla andra egna företagare. Ingen kan lova guld och gröna skogar såsom belöning, men det förefaller sannolikt, att man på detta sätt kan få en lämplig och god bärning. Skulle det misslyckas, så är det ju inte värre, än att man får hugga i på nytt, där man stod vid början men nu några erfarenheter rikare.

Allt företagande fordrar först en god planläggning och det måste alltså bli vederbörande intressents första åtgärd att fundera ut, hur verkstaden bör organiseras. I den mån vi i de centrala institutionerna här i Stockholm kunna biträda med råd och upplysningar, göra vi det gärna. Innan några bidrag, lån eller någon omskolning kan utlovas måste vederbörande genom noggranna kalkyler kunna påvisa att reella försörjningsmöjligheter finnas.

Bland de lokala förhållanden, som komma att ha väsentlig betydelse för den tänkta servicen nämnes här några. Kundkretsen, bönderna och skogsarbetarna, sågverken och hushållen, förståelse och intresse för att få redskapsvården löst på detta ur dess synpunkt enkla och rationella sätt. Verkstadens geografiska placering,

kan det förefintliga kommunikationsnätet på ett smidigt sätt användas för transporter? Mjölkskjutsarna t. ex. gå ju i stora delar av landet upp på eller förbi nästan varje gård och skogsarbetarna stå oftast i daglig kontakt med gårdarna. Timmerbilar och bussar kanske också kunna utnyttjas. *Försäljningsverksamhet.* Är det tänkbart att försäljning kan ordnas, kan dylik verksamhet beräknas röna framgång? Finnes möjligheter att få försäljningsrätt eller bli ombud för motorsågar, körutrustning och annan dyrbarare utrustning eller för sågar, yxor, lyftkrokar och andra handverktyg?

Bland de personliga kvalifikationerna måste man först utreda om arbetets art är lämpligt för hälsan, om omskolning till just sådan verksamhet, som här behandlas, är lämpligare än omskolning till annan selsättning. Kanske gör man också klokt i att försöka se sig själv med kritiska ögon en stund och ställa sig frågan: "Kan jag klara av det här?"

Meningen är att vi, som arbeta med denna fråga, genom denna artikel och genom en del meddelanden, som gått och komma att gå ut till skilda, berörda föreningar och institutioner, skall nå kontakt med de av Er ute i landet, som äro starkt intresserade och tro att skoglig redskapsservice kan bli någonting lämpligt för just Er. Före den 1 november hoppas vi, att Ni på ena eller andra sättet har låtit höra av Eder till länsarbetsnämnderna, till De Lungsjukas Riksförbund,

Skogsarbete är hårt — skogens rikedomar skapar också sjuka och invalider.

Höstvandring

Av Gustaf Carlsson

September månad har gjort sitt inträde. Åter har en sommar gått — några hastigt flyende veckor. Hösten och mörkret är i antågande.

Än skiner dock solen. Än är det varmt och gott. Som en sommardag är det. Men luften är en annan. Litet svalare. Friskare. Solstrålarna har också en annan glans. Löv och barr blänker i det starka ljusbadet, men inne bland träden framhäves skuggorna starkare.

En del björkar har fått gula löv. Som slantar ligger fällda blad på den trampade, gräsmjuka stigen. Här och där lyser en röd lingonklase bland tuvornas ris och hösttvinnande grässtrå. Ormbunkarnas paraplyer rör sig sakta. Även de har nåtts av höstens gula färgton. Längre bort utefter stigen lyser ännu ängsvädden med en och annan blå blomma. Ängsväddens blombacke mitt i höstens begynnande vilotid är ett återsken av den ljusa, livgivande sommaren. I solflimrande augustidagar står ängsvädden i sitt flor. Från de blåmössade stänglarna brukade mångfärgade fjärilar blossa upp i en svärm, när man nal-kades blomskogen. Väddens bladrossetter på marken är fortfarande vårligt gröna och i tidiga morgnar har de druckit sig blanka av nattens dagg. På den utlagda åkerlyckan har den avskydda men vackra tisteln skjutit upp några jättestänglar. Ännu är där tydligen god jordmån. Tistelns klarblåa ögon är slocknade och stammarna har fått förgängelsens färg, men utefter marken har årsskottens blad bildat flikiga, konstrika buketter. Inget blad är riktigt likt det andra. Flikarna är olika i form och storlek, men från dem alla sticker taggarna fram sina lurande spjut.

Långsamt fortsätter jag den gräsmjuka stigen över åkerlyckan, där skogen för vart år som går återerövrar vad den en gång fått lämna ifrån sig. En höstvind slänger och far i träd-kronorna och förtar delvis ljudet av mina steg. Plötsligt bullrar en fågel upp blott några meter framför mig. I det igenvuxna landdikedet har den suttit. Snabbt konstaterar jag att det är en ungorre, som vinglar bort. Än är fjäderskruden litet blackig och ojämn, men ungfågeln var stor och grann. Snart stör ännu ett uppflog stillheten. Det bullrar efter den tredje och fjärde fågeln. I våras såg jag vid flera tillfällen en orrhöna lyfta här i närheten. För ett par månader sen kom jag på en höna med ungar inte långt härifrån. Troligen är de här av samma kull. Fyra har åtminstone klarat sig för räv och andra faror.

till De Vanföras Riksorganisation eller direkt till skogstyrelsen i Stockholm. Vi komma sedan att föreslå Er att var och en på sin ort, gärna gemensamt med någon eller några intresserade kamrater med hänsyn till de speciella förhållanden, som kan råda där, utarbeta en sådan kalkyl och plan, jag tidigare nämnt. Dessa Era planer och beräkningar komma sedan att granskas, dels av lokala institutioner, dels centralt. Till de bästa planerna hoppas vi på att bli i tillfälle att utdela någon liten belöning såsom uppmuntran.

12 à 15 personer bör det vara som sedan komma att få möjligheter att samlas till en kurs för utbildning. Hur lång denna kurs kommer att bli vet vi ej ännu, men sannolikt blir det minst 5 och högst 11 månader. Någon verkstad kan vi alltså icke tänka oss att komma igång med förrän tidigast vintern 1952/53.

Till sist, glöm inte att anmäla Ert intresse!

Rolf Ruben.

Solljuset blänker över markerna. Smekande ljum är vinden. Borta på hygget tindrar ljungens blyga blomspiror. Bin och humlor kommer och far. Muntert surrande går de nektarsamlande varelsernas färd från blomma till blomma. Längre bort tar sankmarken vid. Mossen i landkanten lyser gul som smör i den ljusfyllda dagen. Längre bort står starrgräset litet höstblekt och tovtigt. Omsider övergår kärrmarken i sjö. Skogsgölens svarta öga blickar fram bland träden. De mörka fräknarna doppar sina storkben i landkantens dyvatten. Som en bländvit sagoblomma seglar en försenad näckros ute på vattensglittret.

Inte långt från gölkarnten går stigen. Tallarna har sträckt ut sina rötter likt grova, skrovliga fångstarmar. Ibland får man kliva högt för att komma över de bara, barkskadade och kådskrattande knosorna där ävjejorden sjunkit undan. Tallarnas stammar står smäckra och höga likt pelare i ett tempel med ett oändligt himmelstak.

Ute vid sjökanten växer syrligt doftande skvattran. Längre in bland träden är det ljung och blåbärsris som täcker marken. Där solljuset drar sina breda penseldrag över vegetationen syns det ljusa blåbärsriset som en stor skrynklig matta. Borta under granarna däremot står skuggorna mörka, nästan svarta. Eftermiddagssolens starka flöde riktigt bländar ögonen och skapar därigenom så starka kontraster mellan dagrars och skuggornas lek.

Långsamt går jag och gläds åt septemberdagens skönel. Plötsligt rörde sig något uppe på bergsplatån ett tiotal meter ifrån mig. Tyst tar jag ännu ett steg framåt. Jo, det var ett rådjurskid som slängde upp huvudet. Nu står det där och ser på mig med pepparkornsmörka, skygga ögon. Jag läser rädsla i blicken men också nyfikenhet. Det ännu knappt halvväxta årsbarnet, har det sett en människa förr? Instinkten bjuder dock till försiktighet. Den rödbruna, välformade kroppen är spänd. Snabbt gör kiden ett kast. I nästa sekund är han gömd av buskarna.

Den lekande vinden har förtagit ljudet av djurets flykt. En liten stund står jag kvar och gläds åt upplevelsen medan bilden lever kvar på ögats näthinna. Så fortsätter jag tyst stigen framåt. Många steg har jag emellertid inte hunnit förrän min uppmärksamhet åter skärpes. Tätt intill berget under granarnas skugga ser jag något skymta. Ännu ett kid går där och nappar i blåbärsriset. Liksom det förra står även detta kid blickstilla och stirrar, när det varsnat mig. Ögonens mörka punkter möter mig. Huvudet, kroppen, benen, allt är graciöst och fint. Färgen är dock ljusare, blackare än på den andra. Vad det nu kan bero på? Kanske de är av olika kön? Men annars är de båda kiden lika stora. Sannolikt är de tvillingar. Så länge hinner jag dock inte reflektera förrän tavlan är tom. Gransnären är en utmärkt reträttväg för den skygga skogsvarelse. Vem vet, kanske finns det också en mor där inne, som varslade och lockade på sina barn?

Överallt i landkanten vid den starkt utsnade sjön syns spår av älg och rådjur. Kärr och mossar är uttorkade och skogens djur måste söka sig till sjöarna för att dricka. Kanske det var rådjurskidens ärende att släcka sin törst i skogssjön? Förmodligen finns det gott om djur i sjöarnas omgivning denna regnfattiga höst.

Mossa och lav frasar skört under fötterna, när jag fortsätter min väg upp över bergsplatån. I en lång kedja ligger de renlavsvita bergsklackarna avdelade utav gröna bälten med ljung och blåbärsris. Vresiga hundraårstallar kämpar i skrevorna. Uppe på höjden är sikten fri. I böljande vågor syns den sträckta skogen. En och annan björk lyser gul bland grönskan. Och över alltsammans dallrar den underbara septemberdagens blanka solljus. Kanske det är en av årets sista sommarlika dagar. Något man vill behålla kvar, äga beständigt, håller på att fly. Obevekligt. Långt borta hörs en flock flyttande tranors vemodiga trumpetande.

FÖR OSS KVINNOR

Ester Sjöblom har tidigare skrivit några artiklar om bl. a. ungdom och uppfostran för Status. Här återkommer hon med ett temperamentsfullt inlägg om kvinnornas intressen m. m. Författarinnan är mycket kritisk och ibland tycker kanske läsaren att de många problem hon radar upp är väl ytligt behandlade. Men man bör förstå att avsikten närmast är att väcka debatt och eftertanke omkring dessa frågor. I det sist nämnda avseendet kan man nog utan reservation, liksom ifråga om framställningens friskhet, säga att Ester Sjöblom lyckats mycket bra och att hon har tänkvärda synpunkter att komma med.

Att odla sina intressen, ex. musik, skulle kanske stärka många flera kvinnors själsliga hälsa och hemmets kultur, men blir det så mycket tid över för sådant för en gift kvinna med barn? Vad säger landsbygdens ofta hårt arbetande kvinnor? Och så är det väl inte alla som ha råd att köpa piano?

Varför är böcker, föredrag och de flesta tidningar som vänder sig till oss kvinnor oftast tillrättalagda för litet larviga, ytliga eller närmast sinnessvaga människor?

Man kan inte undgå att göra den frågan när man bläddrar igenom våra dagars oändliga spaltmetrar, kvinnoistor, kvinnoböcker och kvinnotidningar. Där serveras en massa idiotiskt pladder om filmfolk, bilder av nygifta och nyförlovade i mer eller mindre konstlade poser, eller långa listor över vad fru den och den, fallen efter generalkonsul Y., hade på sig vid senaste amaranterbalen.

Nu är det naturligtvis skillnad på en tidning som

Kvinnans hemarbete, att sy och lappa, är historiskt, men kommer framtidens kvinnor att bli lika förtjusta i denna sysselsättning?

vänder sig till överklassen och en som företrädesvis vänder sig till arbetarpublik. Det förra tryckalstret är otvivelaktigt det mest larviga. Där trängs bilder av direktörsfamiljer med skådespelarfruar och högädlade friherrinnor, vilkas älsklingsrätt är fiskmåsragu med champinjoner. Nästa sida är kanske ägnad åt den viktiga frågan om hur man bör uppträda som värd och värdinna, om man kan bära lång eller kort klänning, fast kavaljeren bär kavaj, eller om en ärbar kvinna kan hälsa på fästmannen i hans rum.

Då och då förekommer för all del lödigare saker. Artiklar om framstående människor. Men även då ges anrättningen gärna en sak av det speciellt kvinnliga, t. ex. kvaliteten på sänglinne eller färgen på deras pyjamas.

Det sägs att en mycket populär sångare i den sentimentala genren en gång lär ha yttrat:

— Där fick väl käringarna något att lipa över.

Man skulle tro att många av våra kvinnoredaktörer tänkte på samma sätt efter slutat arbete.

Till en predikan om kvinnans frigörelse har denna artikel formats.

Tyvärr vill nog många kvinnor ha på det sättet. Man behöver bara se efter vad de läser på tåg och spårvagnar för att komma till klarhet om detta sorgliga förhållande. Vi har nog den läsning vi förtjänar och mäktiga krafter tycks göra allt för att ytterligare dra ner och förskämma vår smak. Inte en hand rörs för att sanera träsket. Då och då hörs visserligen en varnande stämning, men den drunknar genast i boogie-woogie och pin-up-mentalitet.

Naturligtvis begriper var och en att en tidning måste vara ekonomiskt bärig, vilket den givetvis inte kan vara utan att ge publiken vad den vill ha. Det skulle sannolikt vara rena självmordet att plötsligt övergå till en strongare standard. Men nog kunde det gå att ta litet i sänder. Att uppsätta för sig låt oss säga, en femårsplan. Börja med att ta bort det värsta larvet. Sådana saker som att fru fänrik X. reder sig utan hembiträde och lyckats göra riktigt roliga middagar på sin egenhändigt komponerade pytt-i-panna. Det där intresserar väl strängt taget ingen annan utom familjens närmaste.

I dessa dagar gör man runt om i landet en hel del för kvinnornas lekamliga hälsa. Här anordnas husmorsgymnastik, simundervisning och husmorssemester. Utmärkta idéer till de gifta kvinnornas fromma. De be-

höver minsann komma ut och vädra stuglukten av sig. Men det behövs även krafttag för deras själar.

Den gifta kvinnan är ofta förslöad. Inte så att hon "tappar sugen" i vanligt hushållsarbete. Det är vanligen vad man kallar en duglig kvinna. Hon skurar och diskar och putsar bittida och sent. Men utanför hemmet går henne allting spårlost förbi. Riken kan ramla, städer jämnas med marken, statschefer störtas utan att hon förtvivlar. Men råkar någon spilla på hennes bordduk eller smutsar ner hennes golv så förvandlas hon på fläcken till ett rytande lejon.

Sociala och politiska frågor intresserar henne inte, annat än om hon handgripligen berörs av dem. Har hon några "åsikter" i den ena eller den andra riktning är det sin makes.

Då och då görs visserligen ansträngningar för att råda bot på detta. Men lärdomen serveras då i allt för invecklad form. Det verkar som om vederbörande lärare mest lade an på att visa sin lärdom.

Följden blir lätt att endast de fina utrikiska orden fastnar. I de flesta fall med en dunkel aning om vad de betyder. Jag minns för tiotal år sedan när ordet "komplex" var så otroligt populärt. Ordet fick i fler-

Eget förvärvsarbete ger kanske kvinnan en friskare syn på tillvaron. Hemsysslor blir ofta enformiga och ensidiga, men man får komma ihåg att kvinnor, som ska sköta både hem och förvärvsarbete få ofta en hård arbetsbörda — om nu inte mannen kan hjälpa henne med en del?

talets mun närmast betydelsen ilska. Blev jag plötsligt förargad hade jag komplex. Vägrade jag att göra något, hade jag komplex. Komplex blev slutligen andra människors ilska över att jag inte handlade som de väntat sig.

Ser någon sammanhangen klarare än andra blir hon genast expert. Vår tid vimlar av experter på allehanda områden, heminredning, fattigdom, barnalstring, erotik, vitaminer och camping. Och i deras spår sticker krassa affärsmän upp huvudet och griper chansen till riklig avsättning för sina mer eller mindre nödvändiga varor.

I verkligheten är det ofta så att experten på fattigvård aldrig varit fattig, experten på erotik levat i celibat o. s. v. Den som känner livet i alla dess skiftningar blir nog inte gärna expert.

Jag känner en herre som i sin ungdom reste omkring och höll föredrag i barnavård. Han försörjde sig redligen som någon slags konsulterande barnavårds-expert. Så gifte han sig och fick två barn, varpå han lade sin expertis på hyllan. Numera yttrar han sig aldrig i barnavårdsfrågor. Han vet bättre än så.

För flera år sedan fick jag i min hand en bok om barnauppfostran. Den var skriven av en lärarinna, ha-

Här har vi en husmor av den gamla, stabila typen.

Skönhets- och kroppsvård tar mycket av en modern kvinnas tid. Bortkastad tid anser kanske många, men man reagerar väl inte så kraftigt numera mot detta, och den s.k. skönhetsindustrin börjar väl mer och mer räknas till kvinnors behov, åtminstone i storstäderna.

de gått ut i stora upplagor och fått fina lovord i pressen.

Där stod bl. a. att man aldrig skulle aga ett barn i stjärten som brukligt är. I stället skulle det lilla livet piskas under fotsulorna med ris. Detta för att undvika vissa sexuella lustkänslor. En moder borde heller aldrig klappa sin telning i ändan av samma orsaker. Barn som behandlades så kunde lätt utvecklas till lustmördare och andra hemska saker. En Jack The Ripper och andra kända bovar hade säkert blivit klappade i ändan av ömma mödrar.

Ja, där stod att läsa en hel del och naturligtvis fanns det en viss sanning. Men detta hör endast vetenskapen till. I trängre intellektuella kretsar kan sådant diskuteras, men det hör absolut inte hemma i en bok avsedd för handledning i barnauppfostran för en bredare publik.

Sedan dess har emellertid inte utvecklingen stått stilla. Nya experter har dykt upp och läst Freud ännu noggrannare. Det finaste och modernaste nu är aggressionshämningar, vilket innebär att ett litet barn bör få ge fritt utlopp åt sin vrede över föräldrarnas småaktigheter. Jag har inte närmare studerat problemet, men det är väl som allt nytt ganska gott. Bara nu inte ungarna får tag i en atombomb när det sätter åt som värst.

FILOSOFER, KULTUR OCH VANLIGA MÄNNISKOR

Fil. dr. Alf Ahlberg.

Hur många som fått sina tankebanor uppordnade av hela Sveriges folkhögskolerektor Alf Ahlberg är omöjligt att ange, men att det rör sig om åtskilliga tusen torde inte vara någon överdrift. Han har ju inte bara verkat som rektor på Brunnsviks folkhögskola utan här till kommer också att han under sin snart 60-åriga levnad givit ifrån sig en jämn ström av nyttiga och välskrivna böcker, som svensk folkbildningsungdom förstått att ta del av. Man skulle kunna säga att Ahlberg är lika nödvändig för den som vill ha lite tankereda som krypstadiet för ett barn innan det lärt sig att gå. Därmed är intet ont sagt om Ahlberg! Hans uppgift är popularisatorns, den som skall väcka och stimulera, men varken han själv eller någon annan kan hävda att han är slutgiltig. Lika nödvändigt som det är att läsa Ahlberg, lika nödvändigt kan det vara att lämna honom.

Nu senast har rektor Ahlberg givit ut en ny upplaga av sin lilla utmärkta bok "Filosofiskt lexikon". Boken som är typografiskt läcker har tydligen omarbetats avsevärt. En del nya filosofer och nya termer har kommit till, vilket dock inte hindrar att man saknar ett och annat både evad det gäller moderna termer och dito filosofer. Det mest frapperande nya är att samtliga innehavare av ordinarie filosofiprofessurer i Sverige har bidragit med självkaraktaristiker. Både Einar Tegen och den mycket stridbare Ingemar Hedenius har skrivit några spalter om sig själva och sina verk. Professorerna Marc Wogau och Gunnar Aspelin finns också med, men en professor som man saknar är Torgny Segerstedt. Att inte han fått plats beror antagligen på det förhållandet att han inte längre är innehavare av en filosofiprofessur, utan han är sociologiprofessor i Upp-

sala sedan några år tillbaka. Men även om motiveringen är denna, så röjer det bara att lexikonets disposition är för snävt avgränsad. Även vid urvalet i allmänhet av filosofer kan man skönja utgivarens intresseinriktning och den därmed åtföljande beläsenheten. De antika filosoferna är ganska rikligt företrädde, så också svensk filosofi och västerländsk fram till, skall vi säga sekelskiftet, men sedan tar det plötsligt slut. Man saknar många moderna filosofer. En filosof som "lyser med sin frånvaro" är G. E. Moore. I gengäld har Ingemar Hedenius i Ord och Bild nr 6 1951 åstadkommit ett kanske alltför populärt men starkt behövt ordporträtt av den strängt logiske Moore. Det skall också framhållas att man är Ahlberg tacksam för att han tagit med en stump om den engelske historiefilosofen Arnold J. Toynbee, vars idéer sedan en tid tillbaka rätt livligt diskuterats i svensk press och vars huvudarbete nu finns översatt till svenska, betitlat "Kulturernas historia". Vidare en sådan term som semantik letar man också förgäves efter i det Ahlbergska lexikonet — en brist som även framhållits av några andra recensenter.

Men bortsett från dylika när allt kommer omkring ganska bagatellartade anmärkningar som skulle kunna framställas gentemot vilket lexikon som helst, måste man kraftigt understryka att Ahlbergs filosofilexikon är och har varit en gåva till de filosofiskt intresserade, en gåva som de även i fortsättningen bör tacksamt anamma. Anmälaren kan själv göra den beaktelsen att han haft många trivsamma och lärorika stunder tillsammans med den trevliga boken.

Ett annat arbete som ställvis har lexikonets karaktär är Ralph Lintons bok "Personlighet och kultur" vilken är föredömligt tunn (138 sid.) men ändå mycket innehållsrik. Linton talar inledningsvis om att det är nödvändigt med ett samgående mellan psykologi, antropologi och sociologi och han benämner denna moderna treenighet *personlighetsforskning*. Han menar också liksom som så många andra forskare att det föreligger ett starkt behov av en gemensam terminologi och han ger i sin bok mycket vettiga bidrag till en sådan. Individens behov, framhåller Linton, utgör drivfjädern till hans beteende och han nämner två huvudgrupper av sådana behov: fysiologiska och psykiska. De psykiska behoven indelar han i tre undergrupper: 1. behov av emotionell respons. Det är behovet av dylik repons som gör att individen anpassar sig till ett visst av samhället önskat beteende. Man skulle kanske kunna fånga in det väsentliga i detta behov med att individen vill känna gemenskap, ha känslökontakt med sina medmänniskor. 2. behov av trygghet på lång sikt. Som exempel anger Linton här att människor på alla kulturstadier skapar sig en föreställning om himlar, där de får belöning för gott uppförande på jorden. 3. behov av att göra nya erfarenheter. Detta behov är mindre tvingande och kan väl närmast inringas med ordet experimentlusta.

Till denna redogörelse för individens behov lägger Linton de två begreppen samhälle och kultur. Med samhälle menar han då en organiserad grupp folk som lärt sig att arbeta tillsammans, kultur anger han såsom varande denna grupps beteendemönster. Samhällena är viktigare än individen, de har längre livslängd och de arbetar som helheter vilka individen har att underordna sig. Han talar också i det sammanhanget om individernas dubbla roll, dels som individer och dels som enheter i ett samhälle. Kulturen som alltså är ett samhällets totala livsstil, består både såväl av sådana upphöjda ting som pianospel och läsning som av diskning och bilkörning. Och hur en individ reagerar i olika situationer säger inte så mycket om hans personlighet som om om den kultur han växt upp i.

Efter dessa preludier gör Linton en bestämd definition av vad han menar med kultur: "En kultur är den konfiguration av

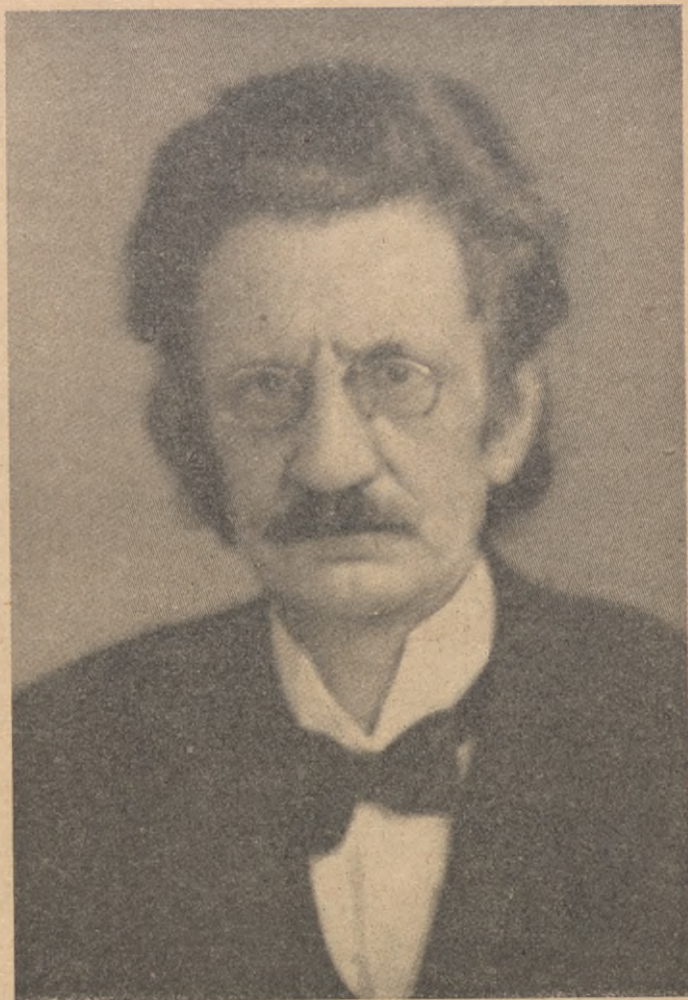
inlärt beteende och beteenderesultat, vars komponenter delas och överföres av ett visst samhälles medlemmar". Därefter definierar han utförligt nyckelorden i sin kulturdefinition. Vi skall här något beröra en av dessa definitioner, de övriga måste vi gå förbi på grund av utrymmesskäl. Det är termen *delas* som är särskilt intressant. Med den termen menar Linton "att ett visst kunskapsmått, en viss attityd är gemensam för två eller flera av medlemmarna i ett samhälle". Den förutsätter alltså inte något samägande eller gemensam aktivitet. Ett beteende eller en attityd som enbart finns hos en individ, tillhör därför inte ett samhälles kultur, vilket inte hindrar beteendet eller attityden ifrån att bli en del av kulturen, när fler individer har tillägnat sig den. Allt nytt i kulturen, skriver Linton, kommer från en enda människa eller ifrån en grupp av människor.

Linton talar också om *yttre* och *inre* kultur. Den förra är då arbetsprodukter och beteenden, medan den senare utgöres av olika psykiska tillstånd hos individen. Det säger sig självt att av dessa två sidor är den senare avsevärt svårare att inringa, bestämma och beskriva. Andra väsentliga bestämningar som Linton gör är skillnaderna mellan realkultur, bildkultur och idealkultur. Realkulturen består av det faktiska beteende som samhällsmedlemmarna har. Det finns inte två individer — säger Linton — som reagerar lika i en viss situation, t. o. m. samma person reagerar olika vid skilda tillfällen och inte heller är två situationer identiska. Att vi ändå betar oss tämligen likartat i liknande situationer, beror på att vi generaliserar situationerna. Men för att kunna ge en begriplig bild av en viss kultur, måste forskaren skapa en kulturbild, d. v. s. han tar ut typtalet på realkulturens olika beteenden. Utan möjlighet att göra sig en dylik kulturbild vore forskaren ganska ställd. Då det slutligen gäller idealkulturen så är den skapad av samhällsmedlemmarna själva och den representerar en samstämmig opinion om hur folk bör bete sig i vissa situationer.

Det kapitel i Lintons bok som behandlar personligheten och växelspelet mellan denna och den omgivande kulturen, är en fängslande men rätt svårtillgänglig läsning. Här skall ett par definitioner på personlighet återges. Den första definitionen

Människan har inte bara fysiologiska behov — som den här unga damen visar — utan också psykiska behov. I sin bok nämner Linton även sådana behov som känslokontakt, trygghetsbehov och experimentlusta.

Prof. Axel Hägerström, en av vårt lands främsta läkare, död 1939.

skulle anmälaren vilja kalla beskrivningen av primärpersonligheten, därför att den tydligen försöker ange individens personlighet innan den påverkats av ett kulturmönster — i den mån det nu är möjligt? Denna personlighet är "den organiserade massa av psykiska processer och tillstånd som hör till individen", skriver Linton. Beskrivningen av en personlighet som är formad av en kultur lyder: personligheten "består av en organiserad, relativt fast kärna av värn, omgiven av en flytande zon av beteenderesponser som undergår en omvandlingsprocess i syfte att nå fram till ett vanemässigt tillstånd".

När man läser Lintons bok hajar man ibland till inför en ganska kraftig generalisering här och var. Om dessa generaliseringar beror på arbetets mindre omfattning eller på Lintons förkärlek för dylika omdömen är svårt att avgöra, men nog tycker man att en del av dem inte behöver vara med därför att boken är tunn. Och vidare skorrar det lite både i ögon och öron på anmälaren när han läser att "medlemsskap i familjegrupeeringar betyder vanligen ganska lite för bestämmande av individernas sysselsättning". Här i Sverige har vi en helt annan erfarenhet av detta problem, det kan räcka med en hänvisning till den låga procent högskolestuderande från socialgrupp III. Och så alldeles omkastad kan väl ändå inte situationen vara i USA?

Alf Ahlberg: Filosofiskt lexikon, Förlag Natur & Kultur, Stockholm, pris häft. kr. 7:50.

Ralph Linton: Personlighet och kultur, KF:s Bokförlag, Stockholm, pris häft. kr. 7:—.

Roland Ekström.

LÄNGTAN BORT

AV

GÖSTA PETTERSSON

Det var höst. Träden i parken hade börjat släppa sina löv, vilka hade tornat upp sej i små drivor i gångarnas kanter. Luften kändes fuktig och gråkall.

Det vanliga gänget stog i porten och hängde. Det var Allan, Frille, Kurre och Nisse. Dom pratade om det vanliga, idrottsresultaten, tjejrorna och lite om film.

En buss dundrade förbi ute på gatan och dom följde den med blicken. Dom hörde hur bromsarna skrek när den stannade vid hållplatsen ett femtiotal meter bort.

— Man skulle egentligen sticka ut på drickat, sa Frille. Man skulle inte stanna i den här byn en dag till. Vore det nåt vidare krut i en, så gjorde man inte det.

Allan tänkte: Det är inte första gången Frille snackar på det viset. Han pratar ofta om att sticka ut på sjön. Egentligen skulle man sticka bort från allihop. Bara gå här hemma och stöta hela sitt liv, det ska man inte göra. Man skulle komma ut där det händer nåt. Här hemma händer inte ett barr. Alla där är varann precis lika, jobbet, sen går man hit och står här i porten och hänger ett par timmar, eller sitter på fiket, eller går på bio. Dagarna är varann precis lika. Lika som bär, som morsan brukar säga. Men om man kom ut på spat, då fick man nog vara med om lite av varje.

— Men det är nog marigt att komma med nån båt nu, sa Kurre.

— Ja, det är så klart lika ont om jobb där som på land, men man gör inget för att komma iväg hellre. Man bara går här och vill komma iväg, men man gör inget. Inte ett dugg gör man.

Allan stog och såg på lyktorna ute i parken. Kring själva lampan var som en krans av ljus, som bröt sej i små prismer. Det berodde på diset, det visste han. Träden spretade upp med sina nästan bladlösa grenar mot den mörka himlen.

— Man kunde ju sno värvning till flottan, sa han.
— Aldrig, sa Frille. Det vore ju som att sy in sej på stillot direkt. Det är inget för mej. Ska det vara nåt så ska det vara en riktig präm.

— Men grabbarna kommer ut på långseglingar.
— En del ja. Men hur många?
— Jag vet inte.

Allan föll undan. Han visste att Frille hade tänkt på den där saken mer än han själv. Han visste att Frille hade dom argumenten han själv saknade, att han inte skulle ge sej.

— Nej, inte flådis för mej, fortsatte Frille. En riktig präm ska det vara. En präm ner på värmen, det skulle vara nåt för mej.

Han tog upp en cigarett och tände. Sköt iväg tändstickan i en bäge över trottoaren. Blåste ut ett rökmoln och fortsatte:

— Jag träffa en kompis en dag. Han är ett par bast äldre än jag. Han har varit ute i över två bast nu.

Allan tyckte att det kröp i hela kroppen.

Om man kom bort från allt här hemma ett par år, tänkte han. Det skulle vara grejor att bara sticka iväg.

— Han sa att det var skapligt, och vilka tatueringar han hade. Inte ett par såna där prickar i tumgreppet, utan det här var riktiga grejor. Stora ormar och tjejr lite här och var. Sen snacka han om hur det var att vara ute. Bordeller med negresser och fransyskor och såna där tjejr.

Allan såg upp mot kyrkan på andra sidan parken. Klockan var bara lite över åtta, men han tyckte att han inte kunde stå kvar här bland grabbarna längre.

— Jag tror jag ska kila hemåt nu, sa han.
— Har du tappat portnyckeln?
— Nej, men ändå.

Han satt och funderade ett tag — men han tänkte inte —
var alldeles tom i huvudet...

Men Allan stog kvar. Han ville gå, men tyckte inte att han kunde. Stog kvar och såg bussen komma nere ifrån hamnen. Frille fortsatte att prata om sjön, men han hörde inte vad han sa.

— Jag ska nog kila hemåt nu, sa Allan igen.

— Vi hörde det, sa Nisse.

— Skynda dej, porten stänger klockan nio, sa Kurre.

— Jag vet några som tjata ihjäl sej, sa Allan.

— Just det, sa Frille, en som snacka om att han skulle gå hem en hel kväll.

Grabbarna skrattade.

Allan kände sej generad, kände sej utanför.

— Hej då, sa han.

Allan gick sakta hemåt. Han hade händerna djupt nerstuckna i den slitna överrockens fickor. I den ena fickan var ett hål och fingrarna sökte sej alltid till det hålet. I den andra fickan hade han nyckelknippan och han kramade om den och kände att han var svettig i handen.

Och så komma hem, tänkte han. Höra morsan och mormor snacka, eller också sitter tanten inne i rummet och sjunger dom där gamla bitarna och så snackar dom om farsan. Då var det nästan bättre när han var hemma, fast han aldrig var nykter. Då våga dom i alla fall inte snacka. Ända sen han åkte in på torken har det varit samma tjat jämt. Det är väl därför jag inte trivs med grabbarna heller. Det är väl därför som jag vill komma bort från stan.

Han gick sakta. Morsade på bekanta han kände och som han tyckte såg på honom att hans farsa satt inne. Han ville inte stanna och prata med nån. Han ville komma hem så fort som möjligt, komma undan, komma i skydd av väggarna hemma.

Gatorna var ogästvänliga, karga och ödsliga. Det disiga gråkalla vädret gjorde väl också sitt till. Han som annars hade tyckt att det var skoj att gå och driva på stan. Bara gå och driva utan mål och liksom dricka stadens atmosfär, sorlet på gatorna, neonskyltarna och lyktornas ljus, blänket i våt asfalt. Allt som han kände som staden, men nu ville han inte längre, nu ville han antingen sticka bort, bort till nån annanstans. Han visste inte vart. Bara bort.

Han hade hunnit hem, hängde av sej rocken ute i tamburen och kastade kepsen på kroken ovanför rocken.

Han gick in i köket. Modern satt där vid bordet och läste en veckotidning. Hon såg förvånat upp när han kom in.

— Kommer du redan, sa hon.

— Ja, jag hade ingen lust att stå där på gatan och hänga längre.

— Nej, det har du rätt i. Då är det bättre att vara hemma.

Och höra erat gnäll ja, tänkte Allan, men han sa inget. Han

satt ett tag vid bordet och funderade, eller han tänkte inte. Han satt och var alldeles tom i huvudet och såg framför sej på vaxdukens mönster.

— Det är snart vinter nu, sa modern och såg upp från sin tidning.

— Ja, sa Allan.

— Du skulle behöva en ny rock till vintern.

— Ja.

Mer blev inte sagt om den saken. Det hade modern pratat om nu hela hösten och Allan visste att hon ville att han skulle få en ny överrock, men han visste också att det antagligen inte skulle finnas några möjligheter att få en, att dom inte skulle få råd att köpa nån.

Han kände sej nervös, orolig. Tyckte att han inte kunde sitta stilla. Så reste han sej och gick fram till sin låda och började rota i den. Han visste inte vad han letade efter, visste över huvud inte att han letade. Han stog bara där och rev omkring bland sina gamla saker.

— Letar du efter nåt, sa modern.

— Nej.

Hon ska alltid lägga sej i allting också, tänkte han och fortsatte att riva omkring i lådan.

Han stannade upp och då hörde han mormodern inne i rummet och grannens radio.

Så stog han plötsligt där med sitt gamla Stadsbibliotekskort i handen och då visste han att det var det han sökt efter hela tiden. Nu när han hade det i handen var han säker.

— Jag går till biblioteket, sa han.

— Var inte borta så länge, sa modern.

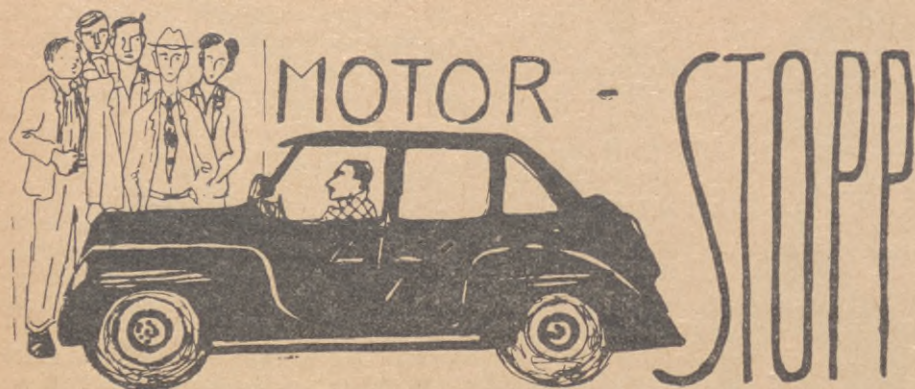
— Nej, jag är snart tillbaka.

Han gick ut i tamburen, tog på sej överrocken och kepsen. Sen gick han till biblioteket och han tyckte att han kände sej lugnare än han hade gjort på länge.

Han lånade ingen skönlitteratur, han lånade två stycken rese-schildringar och sen gick han direkt hem och la sej att läsa.

Modern satt vid bordet och läste en veckotidning.

Av
SVEN O. BERGKVIST

En hel del ungdomar, ja några äldre med, satt som vanligt och pratade inne i byns lilla kafé. Det var söndagseftermiddag, vår och varmt ute. Blekgrönt löv som skalv för mjuk, mild vind. Men man satt inne, beställde kaffe och pratade. Som alltid om söndagarna, det var det stora nöjet. Rök hängde under taket, krälade som grå, ivriga ormar.

Albin satt vid fönstret. Han gick i skogen och högg och hade grova, röda händer.

— Det är klart att Vallen vinner, sa han. Med ett par mål minst... så säkert som jag sitter här!

— Ring du, Albin! sa någon. Ring till stan och fråga... Dom har nog spelat färdigt nu!

— Det blir riks, sa Albin och drack av kaffet som var halvljunt. Onödigt slänga bort pengar... nog är det väl nån i byn

som får reda på kvällskvisten... så nog får vi höra!

Man drack.

— Vallen har inte en minsta janne, inte en enda chans, sa en som nyss gått och läst och som fått hatt bara för någon vecka sedan. Inte en janne, sa han och blossade på en cigarrett, blåste röken vant mot taket.

Man drack och pratade som man alltid brukade göra på söndagseftermiddagarna.

Albin satt vid fönstret och det var därför som han såg bilen.

— Nä men nu tusan, sa han, reste på sej till hälften. Det måste ha hänt nånting...

— En bilsate, sa Eriksson som var gift och hade två barn och gick hos en bonde. Ja det är då inte ofta man ser en bil här...

— Men den måste ha fått nåt fel, sa

Albin. Den står still... kommer inte ur fläcken.

En hel rad lämnade kaféet och gick bort mot bilen som stod mitt i vägen.

— En A-bil till och med, sa Eriksson.

Den var svart. Stor och ny. En herre i ljus rock höll just på att få upp motorhuvuven. Han började krångla med motorn. Han tog en skruvmejsel och skruvade någonstans.

— Det var fan, sa mannen. Men han såg inte åt ungdomarna som bildade en ring runt bilen.

— Det är inget vidare när det blir motorstopp, sa Eriksson och ställde sej nära mannen. Men mannen svarade inte, han skruvade och skruvade.

— Det kanske är förgasarn, ville Albin hjälpa till. Nåt som kommit i den... Men mannen sa inget. Albin såg sej generat omkring. Ja, jag har varit med om motorstopp förut, sa han. Ofta är det förgasarn...

— En skaplig vagn, sa han som läst och nyss fått hatt och drog ett djupt bloss.

Det höll man med honom om. Mannen skruvade och mixtrade. Ungdomarna hängde över motorhuvuven. Mannen sa inget.

— Jag tycker jag har sett honom på bild nån gång, sa en som stod lite på sidan. Jag undrar om han inte är... skådespelare!

Då såg de som hörde med stor beundran på mannen. Skådespelare!

— Jag tycker också jag har sett honom på bild, sa en annan.

Nu satte sej mannen i bilen. Motorn gick. Då log han och gick ut och la ner motorhuvuven. Så satte han sej åter vid ratten — och gav sej iväg med fart.

Och där stod de och såg efter bilen. Det doftade bensin. Nu började några gå mot kaféet igen.

— Jag ger mej tusan på att det var förgasarn som krånglade, sa Albin.

— Jag har sett honom i tidningen, sa en. Det var en skådespelare. Jag minns inte vad han hette. Men en skådespelare var det...

— Ja...

Man gick tillbaka mot kaféet. I en lång rad slingrade man dit.

ensam
brister
samverkan
bär

kooperation är
samverkan

Gustaf Carlsson

MOR LOTTAS BEKYMMER

Började det mulna måntro? Blev det regn?

Mor Lotta klev ut på förstubron och kisade mot sommarhimmeln. Den åldriga handen darrade lite, när hon skuggade med den över ögonen. Jo, minsann, det stod molnstaplar i sydost. Kanske det körde ihop sig till åska? Och vart det åska blev det även regn. Gamla Lotta blev smått ivrig. Men det var inte en annalkande åska som gjorde henne skrämmd och orolig. Inte regnet heller, fast gudarna ska veta, att stug-taket hennes var inte så tätt. Nej, varslades regn hade Lotta alltid en speciell syssla att utföra innan dropparna började falla allt för strida.

Mor Lottas stuga var belägen i backslutningen ovanför byns hoppytttrade husklunga. Brantahult låg på skogen. Ingen av bönderna hade med Lottas stuga och täppa att göra. Både byn och de vidsträckta skogsmarkerna ägdes av det stora bruksbolaget. Likaså mor Lottas stuga och täppa.

Brantahultstugan hade byggts i två etapper. Anders Thrun hade uppfört den lilla kammaren och förstugan. Så hade Magnus Ullberg byggt till det större rummet. Genom att bygga mot det ursprungliga huset sparade Magnus material till gavelvägg. Det var knepigt gjort, tyckte han. På det viset blev det även två hushåll i Brantahult.

Nu var emellertid de första innehavarna borta. Lotta rumsterade ensam i stugan. Grant låg den där i slutningen. I täppan växte det körsbärs- och äppelträd. Ömt vårdade också gumman sina blommor och buskar. Hennes stolthet var kejsarkronorna om våren. *Fritularis imperialis* hette de. Skolläraren nere vid bruket hade kallat dem så. Det var latin, men Lotta lade orden på minnet. Så fanns det påskliljor och underbart doftande narcisser. Vårens blommor trivdes bäst hos Lotta. På sommaren blev det torrt i täppan. Matjorden låg

grunt och ovanför stugan gick urberget i dagen. Där klättrade enbuskarna envist i remmor och på avsatser, och uppe på åsen stod tallarna sekelknotiga och magra.

Vad som var sämst med hos mor Lotta, det var vattnet. Gumman hade ingen källa uppe vid stugan. Hon liksom övriga i byn fick ta sitt vatten i bybrunnen. Lotta hade för all del inte stort längre dit hon än de andra åborna. Bybrunnen låg nämligen i sänkan mellan bystugora och Brantahult. Men sommartiden var det ofta nätt om vattnet i brunn. Och så hade Lotta en brant uppförlid att gå. Sånt frestade benen och bröstet. Lotta bar inte vatten i onödan även när tillgången var god. Och sommartid kunde det bli tvister om vattnet när hinken skrapade botten. Bondhustrurna såg snett på varandra. Alla ville ha klart vatten. Den som till sist fick bottensatsen i sin hink blev purken och tvär.

Mor Lotta tittade än en gång mot himmeln. Molnstaplarna växte. Med några försiktiga kliv utför stugbron skyndade den gamla runt knuten. Bortom stugan och täppan tog bergåsen vid. Alldeles ovanför gårdsgårn hade berget med blott en trappstegshöjd över marken brett ut sig i en terrassliknande avsats. Kanterna sluttade från alla sidor inåt. I mitten hade bildats en fördjupning eller skreva.

Såg det ut att bli regn skyndade Lotta alltid bort till skrevan. Under en enbuske i närheten hade hon en björkriskvast gömd. Så satte hon igång med en omsorgsfull rengöring. Med den sträva kvasten sopade hon rent i skrevan liksom runt omkring på den jämna avsatsen. De släta berghällarna var putsade och renskrapade av otaliga sopningar. Inte en moss-tott fick vara kvar och rota sig. Inte ett löv eller en gren fick skräpa där. Det skulle vara rent och fint i mor Lottas skreva.

Mor Lottas stuga låg i en backslutning.

När molnen nått sin höjd och mättnad kom regnet. Enstaka tunga droppar i början, så häftigt, forsande. Men då var mor Lotta inhusen i sin stuga. Där gick hon i sin kammare och pysslade allt medan hon då och då kastade en blick ut genom rutan. Regnet fortsatte. Lotta gonade sig belåtet. Var droppe gjorde nytta. I den torra täppan vattnades törstiga rötter. Och så var det skrevan. Upe i skrevan i berget samlades vatten som i en liten brunn. Allt regn som föll på avsatsen strilade inåt och stannade i fördjupningen. Var regnet ihållande blev skrevan full. Till sist bildades då en rännil. För Lotta var skrevan en regnmätare. På vattenmängden där kunde hon se om det regnat litet eller mycket om nätterna. Men fördjupningen var först och främst en reservoar, en av naturen formad vattenbehållare, där den gamla bekvämt kunde hämta vatten till sina blomplantor, till tvätt och rengöring.

Nästa dag stod solen åter värmande och god på himmelen. Naturen var som nytvättad efter gårdagsregnet. Blommor och träd i mor Lottas täppa frodades åter. Och gumman själv log emot sina skyddslingar. Men i dag hade hon bråttom. Upe i berget stod skrevan full av klart vatten. Tack vare Lottas omsorgsfulla sopning innan regnet kom var vattnet klart som kristall. Varje reva och stenknott i botten syntes. Och solstrålarna hade redan gjort vattnet varmt. Regnvattnet i skrevan var ljumt och smekande lent som balsam, när Lotta förde sin blåådriga hand fram och tillbaka däri. Lotta kände sig smått förmögen. Nu hade hon vatten alldeles utanför stugknuten. Klart och sommarljumt regnvatten. I dag skulle hon passa på och tvätta. Det gick så lätt att tvätta i det mjuka regnvattnet. Det var annat än bybrunnens kalla, kalkbemängda vatten. Bymororna skulle inte heller behöva glo snett på Lotta eller beskylla henne för att odsla med vattenslicken på botten i brunnen. Nej, Lotta hade sitt eget vatten i skrevan borta i berget. Skrevan låg på bolagsskogen. Lotta bodde närmast och hade främst rätt till vattnet. Någon annan hade inte där att göra.

När nu Lotta hade vatten skulle hon tvätta. Den släta platån bredvid skrevan var en utmärkt plats att stå på. Gumman bar ut sina baljor och ämbar. Så gjorde hon lut och stoppade ner smutskläderna i holkarna. Vattnet var lent och sommarvarmt. Någon uppvärmning gjorde Lotta sig inte besvär med. Solen sken och ödslade sin värme på blänkande, bottenklart vatten och åldrig och giktstel rygg. Hå-hå-ja-ja. Det var inget gammalfolksgöra att tvätta heller. Det kändes både i armar och

händer. Ryggen var det bara skräpet med. Lotta måste hålla upp litet i arbetet. Lite kaffe skulle smaka. Hon skulle gå in och koka sig en tår innan hon började skölja sin tvätt.

Och Lotta ordnar där inne i sin stuga. Det tar en stund innan kaffet hinner koka. Sen är det så gott att sitta och vila rygg och armar. Kaffet smakar bra. Och glädjeämnena är få. Lotta mediterar. Den välsignade skrevan där regnvattnet samlar sig klart och sommarljumt är hon glad över. Hade hon inte regnvattnet, skulle hon inte orka med sin tvätt nu på gamla dar.

Men när Lotta plötsligt tittar ut genom fönstret får hon se en syn. Borta vid skrevan står Per-Jons koskock. Lotta måste ut. Hon rycker till sig en käpp i farstuhörnet.

— Ge er å..., skriker hon. Ge er å! Å-hå-å...

Gumman hojtar och slår med käppen medan hon springer bort mot berget. Kring skrevan står korna i en ring. Regnvattnet i skrevan är klart och gott. Sommardagen är varm och korna är törstiga. Oförstående glör de med stora ögon mot Lotta, där hon kommer viftande med sin käpp. Makligt vänder de på sig, lyfter på rumpan och låter det skvala och blaska på det rensopade berget mitt bland tvättbaljor och ämbar. Korna har ingen brådska. De tar dagen som den kommer. Men Lotta hojtar och slår. Äntligen får hon fart på djurskokken. Med slunkande buk och skramlande skällor gumpar korna iväg utför backen.

Men Lottas skreva är tom. Korna har druckit ur vattnet. Vad ska hon nu skölja tvätten i? Allt det rara vattnet är borta. Gumman gormar högljutt och slår ännu med sin käpp i berget medan koskällorna skramlar ner mot byn. En del av byborna hör oväsendet och tittar ut. De förstår vad som hänt och ler. Per-Jons kor har druckit ur vattnet för kärringen. Ha-ha...

För Lotta är det inträffade emellertid en tragedi. Hennes vatten är urdrucket. Hur ska hon nu få sin tvätt sköljd?

Hon ömsom gormar och jämrar sig. Gammal är hon. Ensamt och orkeslös. Ack, ack, ack... Ett tag smått gråter Lotta, medan hon plockar med tvättkläderna i sina baljor.

DADELPALM I KRUKA

En vacker och samtidigt ganska originell rumsväxt kan ni själva lätt driva upp, om ni bara har några dadelkärnor tillhands. Stoppa ner tre å fyra kärnor, helst i en rätt rymlig blomkruka, och ni får efter en tid se "palmen" ovan jord. Cror händelsevis flera av kärnorna, tar man bort de överflödiga skotten. Man vattnar då och då men behöver f.ö. inte ägna mycken omsorg om den tropiska rumsväxten — den växer snart villigt och glatt och utvecklar sig till en verklig rumsprydad. Har man en tillräckligt rymlig kruka, kan dadelpalmen med tiden få dimensioner "från golv till tak". Sörj emellertid redan från början för en ordinar kruka. Palmen tål nämligen inte i ungdomsstadiet vid någon förflyttning; när den fått några år på nacken, går det däremot bra med en omplantering med vidhängande jordklump.

Med åren antar palmen alltmer tropisk karaktär eller nära nog sumpväxtkaraktär — rötterna höjer sig nämligen alltmera ovan jord, så att palmen kommer att stå liksom på en pall — och får då ett mycket pittoreskt utseende.

Bengt Cortin.

Kortvågsprogram om nordisk tuberkuloskamp

Om "Världskrig mot tuberkulosen" — närmare bestämt om Internationella Tuberkulos-Kampanjen, i vilken som bekant de nordiska länderna spelar en framträdande roll — handlade ett program på kortvåg över Sveriges Radio den 13 augusti. Kortvågsprogrammen är i första hand avsedda för lyssnare i utlandet, varför de äger rum på främmande språk. Bl. a. sändes varje måndag program på det internationella språket esperanto.

I programmet om tuberkulosen talade hr Lennart Åberg, Skövde, känd bland De Lungsjukas Riksförbunds medlemmar som f. d. ledamot i förbundsstyrelsen och fortfarande i mån av tid aktiv och villig att slå ett slag för förbundets strävanden. Åberg är också välkänd esperantist med vidsträckta kontakter världen över. Programmet utsändes två gånger, måndagen den 13 augusti samt ytterligare en gång på natten till tisdagen för lyssnare i de transoceaniska länderna.

Hr Åberg redogjorde i sitt föredrag för det storartade arbete Internationella Tuberkulos-Kampanjen bedriver efter kriget inom och utom Europa under FN:s auspicier och i samarbete med Internationella Röda Korset m. fl. organisationer.

I föredraget omnämndes även tbc-situationen i Sve-

Lennart Åberg.

rige, Nationalföreningens verksamhet och inte minst De Lungsjukas Riksförbunds aktivitet på olika områden. Eftervårdsfrågan berördes särskilt, och talaren yttrade avslutningsvis: "Genom ett intimt samarbete mellan den medicinska och sociala expertisen, vars positiva insatser givetvis tar sikte på hela nationens bästa, bör det vara möjligt att tillförsäkra de lungsjuka trygghet. Det är angeläget att ge dem bättre utgångsläge ifråga om föda, bostäder och en kontinuerlig återgång till produktivt arbete, d. v. s. att i sin helhet ge de återfrisknade möjlighet att nå ekonomisk och social säkerhet. Tuberkulosen — detta mänsklighetens gissel — är det en oavvislig plikt att föra en fortsatt kamp emot på alla områden av det mänskliga samhället".

SCHACK

Redigerad av G. Skarp

Landskampsparti.

Spelat i matchen Sverige—Danmark i Halmstad 1951.

- Vit:
S. Hjorth
1. d2—d4
2. c2—c4
3. Sg1—f3
4. Sb1—c3
a2—a4
6. Sf3—e5

- Svart:
H. Enevoldsen
d7—d5
c7—c6
Sg8—f6
d5×c4
Lc8—f5
Sb8—a6

Ett av Enevoldsen med stor framgång använt spelsätt. Gedignare är dock 6. —, Sd7.

7. f2—f3
En felbedömning av läget. Bäst var 7. e3. Utfallet 7. —, Sb4 leder efter 8. L×c4, Sc2†. 9. Kf1, e6. (Naturligtvis ej 9. —, S×a1 för 10. L×f7†). 10. g4 med fördel för vit.
7. — —
8. Se5×c4
9. e2—e4

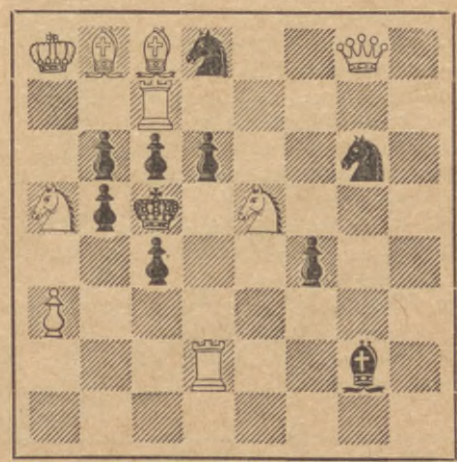
Till klar fördel för svart leder 9. d×e5, Dh4†. 10. g3, D×c4. 11. e4, De6. Otillfredsställande är även 9. S×e5, S×e5. 10. d×e5, D×d1†.

9. — — e5×d4
10. e4×f5 d4×c3
11. Dd1—e2† Lf8—e7
12. Sc4—d6† Ke8—f8
13. Lc1—f4 — —
På 13. S×b7, Db6. D×a6 hade följt
14. —, c×b2.
13. — — Dd8—a5
14. b2—b3 Da5—b4
15. Sd6—c4 Ta8—e8
16. Ke1—d1 Sa6—c5

- Starkare än 16. —, D×b3†. 14. Dc2, Db4 varpå vit kunde fortsatt med 15. Tb1.
17. De2—c2 Sc5×b3
18. Ta1—b1 Sd7—c5
19. f5—f6 Te8—d8†
20. Kd1—e1 Le7×f6
21. Lf4—d6† Td8×d6!
22. Sc4×d6 Sb3—d4
23. Dc2—a2 Db4×b1†!

Elegant och effektivt!
24. Da2×b1
och vit gav samtidigt upp när han måste återge damen, och blir pjäs under.

PROBLEM Av H. Hülsmann.

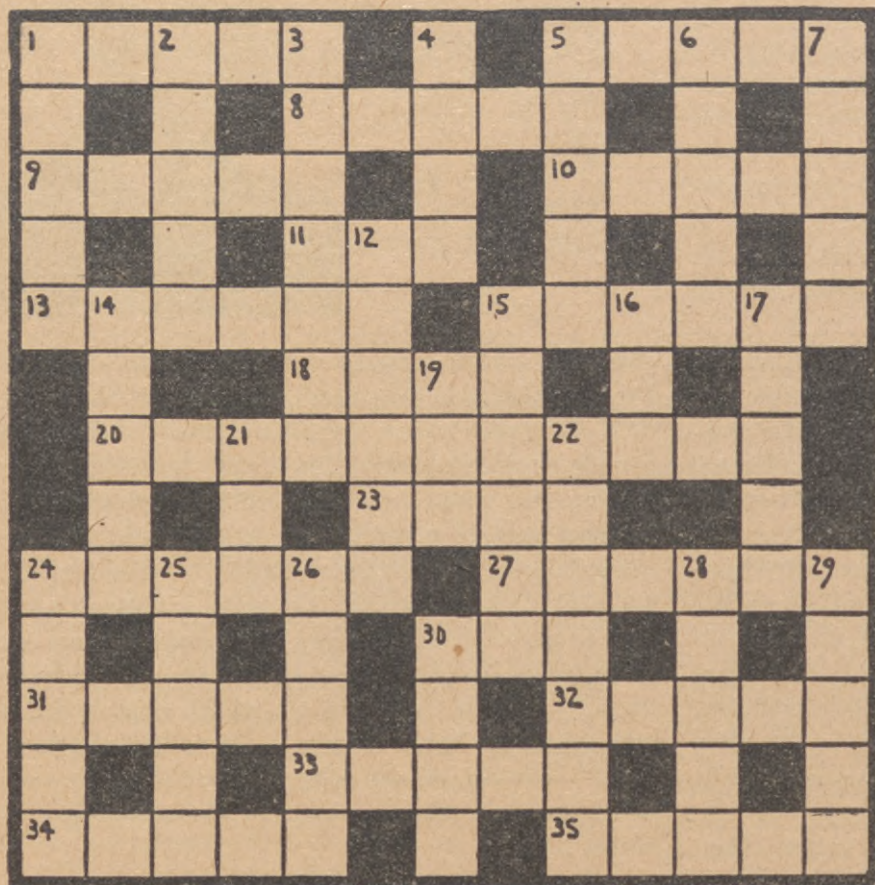

Matt i två drag.
Vit: Ka8, Dg8, Tc7, d2, Lb8, c8, Sa5, e5, Ba3 = 9 pjäser.
Svart: Kc5, Lg2, Sd8, g6, Bb5, b6, c4, c6, d6, f4 = 10 pjäser.

Lösning.

Problem av A. P. Gulajeff. Matt i två drag. 1. Dg5×d7.

KORSORD nr 9

VÅGRÄTA ORD.

1. "Kvinnan tänker bara på — men mera sällan på att bli det", sade Elaka herrn. (5)
5. Hemmets inköpschef. (5)
8. Som en sprakfåle. (5)
9. Tandpetare, som en gång tillhört Charles Dickens. (5)
10. Chef för fromma bröder. (5)
11. Kan göra att man inte ser klart. (3)
13. Sprattelgubbe. (6)
15. Så tänker man sig en matrona. (6)
18. Slutade med inringning i vår barnoms skola. (4)
20. En som sätter allt han kan åstadkomma på hästar. (11)
23. Får man hos farbror. (4)
24. Solår. (6)

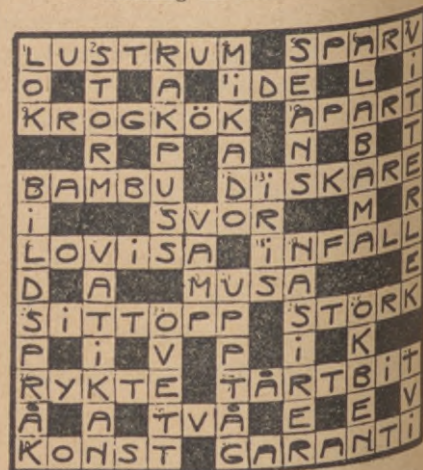
27. Står i magasin. (6)
30. Ett dagligt behov. (3)
31. Vi tar alltså hälften var av för-tjänsten... (5)
32. Inte längre efter. (5)
33. Alla grabbar på en gång. (5)
34. Lille Pers surrogat för slickepinne. (5)
35. Kruka. (5)

LODRÄTA ORD.

1. Ett vet jag som aldrig dör: tjetet på ungdomens —. (5)
2. Ingen hygglig prick har en dylik blick. (5)
3. Kommer ingen vart utan en skrapa. (7)
4. Fisk och gör den som skriker. (4)

5. Betalas för transporterat gods. (5)
6. På auktion. (5)
7. Bör man ju vara mot damerna. (5)
12. Alltför ofta — svenskarna den lede. (6)
14. Min politiska uppfattning. (5)
15. Gå inte! (6)
16. Trivs i träd. (3)
17. När man inte upp till. (5)
19. Brukar det finnas gott om i fattig-mans hem. (3)
21. Bland det lättaste som finns. (3)
22. Hur en riktig röra är. (7)
24. Kvickhet utan förstånd är som en rakkniv utan —. (5)
25. Blev Danilo på Maxim. (5)
26. Medvurst. (5)
28. På bete. (5)
29. Ser du dej inte god me't, mor, så låt bli, sa bonn när hustrun skulle få en —. (5)
30. Jord och pengar. (4)

Lösning till korsord nr 7.

Pristagare: 1:sta pris kr. 10:—, fru Eleonora Wiktorin, Upplandsгат. 51, Stockholm, 2:a pris kr. 5:—, fru I. Elfving, Loviseberg, Stora Essingen.

Tävlingsregler.

Lösningar till korsord nr 9 skall vara Status Redaktion, Kocksgatan 15, Stockholm, tillhanda senast den 10 okt. 1951. För att komma med i prisbedömningen måste tävlingsförsändelse vara märkt "Korsord nr 9". Glöm ej att tydligt ange namn och adress. Två priser, ett på fem och ett på tio kronor, utdelas. Lösning och pristagarnas namn meddelas i Status novembernummer.

Rörtekniska Byrån A.-B. N. Mälarstrand 24 — STOCKHOLM

Tel. 52 44 44, 52 44 45

A. Nyström, V. B:son Roxman
T. Ericson, A. Thingwall.

Konsulterande ingenjörsfirma för värme-, ventilations- och sanitetstekniska anläggningar.

**GAVLEVERKENS Gasspisar -
Vedspisar - Vattenvärmare**

I modernaste konstruktion och arkitektur
Tackjärnsgjuteri — modellverkstad —
Mek. verkstad — emaljverk

**GAVLEVERKEN AB,
Gävle - Tel. 3643**

A.-B. Frode Lund

HÖÖR. Tel. 945, 946, 947, 948

Auktoriserad försäljare för:

Chrysler, Plymouth, Standard-Vanguard,
Skoda och Volkswagen. Personvagnar.

Scania-Vabis, Fargo Vanguard, last- och
skåpvagnar, Ferguson Traktorer.

Utryckningsstation för svensk räddningstjänst.

**Kol och Koks - Ved
Byggnadsmaterial**

A/B G. HAAK

Västervik

Telefon Gruppnummer 132 10

GUSTAF BONG

AKTIEBOLAG

Konservfabrik

YSTAD

C 10

...välklädd

...välsedd

i välsydd

Söderbergs
derber
— sydd av skickliga händer

A.B. HJ. SÖDERBERG, UPSALA

STOCKHOLM

Vackra ENRUMSMÖBLER i ek och björk
Kompletteringsmöbler, Mattor, Sängklä-
der, Gardiner, Armatur m. m.

CONRAD AHLBERG

Bryggaregatan 7 Telefon 23 04 75
BILLIGA PRISER - KREDIT ORDNAS

Bengtssons Litografiska

23 22 20 Sveavägen 90, Stockholm 23 22 20
MODERN T OFFSETTRYCKERI

BORÅS OCH SÖDRA ÄLVSBOGSLÄN

BIL-SERVICE AB BORÅS

Allt i bilbranschen

E.W. JUST

FÄRGERI — BLEKERI
MERCERISATION
Filmtryckeri

BORÅS

Tel. växel 174 65

Gusums Blixtlås

FABRIKSNEDERLAG

D. G. Rudholm & C:o

Tel. 119 07 & 144 07

Borås

AB NORRMALMS GJUTERI & MEK. VERKSTAD

Telefon 103 93

— BORÅS —

GJUTGODS och REPARATIONSARBE-
TEN för TEXTILINDUSTRIEN

STIGEN

A.-B. ALF STIGENS FÄRGERI

Tel. 551 70

SANDARED

Färgning, Appretering
Konstlädertillverkning

BORÅS MOTORCENTRALS

BILVERKSTAD A.-B.

— BORÅS —

FALKÖPING

AB Abrahamssons Snickerifabrik

Smålands Taberg

Tel. 77, 277

Tillverkar byggnadssnickerier
och levererar trävaror

HÖÖR

VID BESÖK I HÖÖR, ät och bo på

Järnvägshotellet

God mat och gott kaffe — propra rum
Tel. 25

LUND

HÄR STANNAR VI

Lämna Edra kläder till kemisk tvätt hos
DALBY KEMISKA, så får Ni ett stil-
fullt och välgjort arbete

Kläder kan sändas direkt till fabriken
i DALBY

En gång kund — Alltid kund

DALBY

Kemiska

MALMÖ

Ät varje dag —

Andersson's

Kött-, Fläsk- o.

Charkuterivaror

O. NORMANNS FRÖHANDEL

Etabl. 1885

Skomakareg. 4. Tel. 201 78, 781 54

Postgiro 14009

Malmö

Lund

Den, som sätter värde på ett
välgjort MÅLERIARBETE,
låter utföra det genom
Målerifirman

C. ANELL & Co

Jakob Nilsgatan 11

Tel. 228 04

MALMÖ

MARMOR, KALKSTEN

och GRANT

INGENJÖRSFIRMAN H. SVENSSON

Villa Daisy, Mariedalsvägen

MALMÖ

Telefon 153 80

Fråga alltid efter S:T KNUTS

Vatten och Läskedrycker

S:T KNUTS VATTENFABRIK

Malmö — Telefon 211 80

NORRKÖPING

AB BÄCKMANS VERKSTÄDER

Norrköping

Tillverkning och reparation av maskiner
och delar. Järnkonstruktioner.

Aktiebolaget Trycksaker

BOK- & ACCIDENSTRYCKERI

Repslagaregatan 25

Telefon 209 52

Postgirokonton 13 05 52

Efter SÖNDAGSPROMENADEN
eller UTFLYKTEN

smakar maten eller kaffet
utmärkt hos oss

Snabb betjäning - Trevliga lokaler

KONSUM-restaurangen
Norrköping

Köp SOLSTICKAN

SUNDSVALL

Järnkonstruktioner och smiden
för hus och fabriksbyggnader

Andersson & Nilssons Smidesverkstad
Telefoner 4757, 4767 — SUNDSVALL

DUCO & MÅLAREVERKSTAD

Modern och tidsenligt inredd efter
senaste förordningen

C. ERIK BERGSTRÖM

Förstklassigt arbete
N. Järnvägsgatan 52

Humana priser
Telefon 1718

Lätt...

...men mycket

stark

därför är
Monark
flygstälcykel

**SVERIGES MEST
SÄLDA CYKEL**

A-B CYKELFABRIKEN MONARK,
VARBERG

TRE GYLLENE REGLER

1. Tillräckligt med sömn.
2. Tillräckligt med frisk luft.
3. Sund ämnesomsättning.

Att dricka en flaska Ramlösa om dagen hjälper omsättningen. Den friska smaken känner alla till.

Ramlösa

NYA A-BOL.
RESINIT TEL. 101 91. VÄSTERVIK

VÄVBAKELIT
för kuggdrev, lager, bussningar, bult m. m.
BAKELITPLATTOR
för elektrotekniskt behov

AB Figeholms Bruk
Figeholm

Tillverka:

PRESSPAN för elektriskt ändamål av högsta kvalitet och med största genomslagshållfasthet

Textilpresspan — Bokbinderipresspan
Jacquardkort — Registerkartong

En vacker **TAPET**

ger stil och färg
åt rumsinteriören
Låt oss stå Eder till tjänst
vid val av tapeter
Provkarta hemsändes

REGLANDS

Gust. Ad. Torg 45, Malmö. Tel. 296 00, 296 08

VÄRMEPANNOR
för KOKS, OLJA, KOL

AB SVENSKA STREBELVERKEN
VÄSTERVIK

Ensamförsäljare:

AB Gustavsbergs Fabriker, Stockholm

Berömda kvacksalvare

En av våra vänner, en man som vi uppriktigt respekterar för hans intelligens och sunda omdöme, bär varje vinter en kamferbit i ett snöre kring halsen. Det är hans sätt att skydda sig för bronkit. Han tror blint på metoden. Men när vintern kommer brukar den lilla kamferbiten vara det enda som inte drabbas av bronkit.

Vi missunnar inte vår vän hans ensamlek på den medicinska vetenskapens bakgård. Han gör ingen medmänniska någon skada utan är bara en anspråkslös privatkvackare, de egna krämpornas ökände soldat.

Men det finns folk av annat kynne, människor som för egen vinnings skull utnyttjar sjuka medmänniskors godtrogenhet och förtvivlade situation: de riktiga kvacksalvarna. Och de är många, har alltid varit många. Även kvacksalveriet har sin historia.

Pionjärerna på området var tidigt ute och det finns åtskilligt skrivet om dem. Vill man veta något om vad man skulle kunna kalla de stora grabbarna, kan man med behållning bläddra i en bok som heter "Quacks of Old London" och handlar om några berömda engelska kvacksalvare i gångna tider.

Det fanns kvacksalvare i London redan på fjortonhundratalet. Krönikan berättar för övrigt om hur man år 1425 i ett försök att stävja kvacksalveriet halshög en av dess mest framstående utövare och utställde delikventens huvud till allmänt

beskådande i Towern. Människor var emellertid karska på den tiden och en kollegas halshuggning kunde inte nedslå modet och företagsamheten inom en skrupelfri yrkeskår. Kvacksalvarna fortsatte lugnt sin verksamhet och de blev fler och fler, ty det var ett lönsamt yrke, då som nu. Henrik VIII, en man som förutom att vara gift sex gånger lyckades hinna med en del annat väsentligt under sin livstid, införde år 1511 en lag mot kvacksalveri. Den visade sig hjälpa lika litet som halshuggning.

Kvacksalvarna då för tiden hade mottagning på de vårdshus, där de var inkvarterade. De höll sig med tryckta räkningblanketter på vilka adressen i allmänhet är mycket utförligt angiven. Om Thomas Lufkin, en av de mest berömda, som levde omkring 1560, vet man sålunda att han höll till på vårdshuset "ARABENS HUVUD" i Londons East Lane. En annan mycket namnkunnig kvacksalvare, för övrigt en till England inflyttad tyska, var den på vårdshuset "KISTAN OCH BARNET" verksamma Anne Laverenst. Hon var specialist på "att bota dåligt humör hos kvinnfolk". Det sägs att hon haft en lysande praktik.

Hade klienterna inga sjukdomar hittade kvacksalvarna tjänstvilligt på sådana. De saknade inte uppfinningsförmåga i den vägen. De var folk med fantasi. Det berättas om en doktor Tuft, han höll till på vårdshuset "TRE KOMPASSER", som under energiskt dunkande på reklamtrumman tillkännagav, att han just hade återvänt från sina resor i främmande länder och efter mer än fyrtio års studier upptäckt en del nya sjukdomar — för vilka han givetvis hade osvikliga botemedel. Bland dessa nya sjukdomar var en som han kallade "hockogrockle". Den visade sig särskilt inkomstbringande. Om man säger namnet högt för sig själv några gånger inser man lätt att hockogrockle måste varit en sjukdom, som krävde lång vårdtid och dyra behandlingar.

En av dåtidens mest kända kvacksalvarmediciner var Vatikanpillret, en uppfinning av en viss doktor Trigg, som levde under Charles II:s regeringstid. Redan

påhlssons

Malmö

bröd
gott bröd

namnet på denna medicin inger odelat förtroende. Pillret, som garanterade kunna bota praktiskt taget alla sjukdomar, innehöll bl. a. anis, ingefära, kardemumma, manna, aloe, rosenolja, kanel, nejlika, sennablad, muskot och saffran — för att nu nämna några ingredienser. Vatikanpillret trillades av en apotekare med det inte ovanliga namnet Smith. Han bodde på vårdshuset "TRE SVARTA LEJON" och bör ha varit en man med gott minne.

Men varje kvacksalvarpiller har sin storhetstid. Vatikanpillret fick så småningom ge vika för en annan medicin, som blev mycket på modet. Den kallades rätt och slätt "Det Berömda Pillret" och var en uppfinning av Richard Mathew. Det Berömda Pillret sägs ha fått sitt definitiva genombrott år 1662, då Mathew bodde på vårdshuset "LEJONETS KULA". Receptet till denna medicin är imponerande:

"Vinsten och klippsalt upphettas tillsammans i en järngryta, blandas väl och får kallna. Därefter tillsättes terpeninolja och alltsammans omröres väl och lagras under sex månader, varefter opium och helleborus tillsättes. Blandningen rörres väl till en gröt under tillsättande av ytterligare terpeninolja."

När man läser ett recept som detta, kan man inte låta bli att tycka att nutidens kvacksalvare är ett vekt släkte.

Hushållsskolan
Margareta

Matsalar · Festväningar · Butiker · Elevkurser

STOCKHOLM: BORÅS GÖTEBORG

Norrmalmstorg 1
Drottninggatan 69 HALSINGBORG JÖNKÖPING

S:t Eriksplan 2
FENIX, Ad. Fr. Kyrkog. 10 LINKÖPING MALMÖ

Rabatt genom kupongsystem.

DESIVON

för all slags desinfektion

DESIVON är ett invertsåpepreparat med snabb och kraftig bakteriedödande effekt och samtidigt god rengörande verkan.

DESIVON har mycket låg toxicitet och verkar i praktiskt använda utspädningar ej irriterande på hud eller slemhinnor ens vid långvarig applikation.

DESIVON är användbart för praktiskt taget alla slag av desinfektion av hud och sår samt kärl och föremål av olika slag. De vid olika användningsområden lämpliga koncentrationerna jämte spädningsschema finnas angivna på flasketiketten.

DESIVON finnes nu förutom i 10 %-ig lösning även i en styrka av 0,1 % — bruksfärdig för sårdesinfektion m. m.

Desivon 10 % (grön etikett) 100, 500 och 2500 g

Desivon 0,1 % (blå etikett) 100, 300 och 1000 g

ASTRA

SM linan

SM linan, den plastklädda hamplinan, är hygienisk och beständig mot röta. Den är smidig att knyta, även i kyla, och löper aldrig i knuten. SM linan håller i årtal! Pris 35 öre pr m. Levereras i längder om 20 m.

SM köksburk

Det blir bra mycket trevligare i skafferiet och kylskåpet med SM köksburk. Den är tillverkad av mjuk polyeten, ett absolut smak- och luktfritt plastmaterial. Locket sluter tätt till, vilket gör att grönsaker, ost, kött eller vad man vill förvara i den håller sig längre. SM köksburk kostar kr. 3:50, rymmer 0,8 l. Idealisk för kylskåp och frysboxar. Tål att diskas i hett vatten.

SM hushållsbunke

SM hushållsbunke tillverkas av Mepal och finns i två glada färger, ljusblått och ljusgult. Dess praktiska form gör den lika användbar till beredning som förvaring av mat, och den är så prydlig, att man gärna serverar ur den. Behöver man skydda innehållet, kan man lägga på ett Skultuna kokkärslöck, det passar. SM hushållsbunke finns i tre storlekar: 0,75, 1,4 och 2,5 liter. De kostar resp. 4:—, 6:— och 10:50 kronor.

SM barnservis

Den trevliga och praktiska SM barnservisen är extra stark, färgglad och bra att hålla i för fulmliga småbarnsnypor. Den är också lätt och blir inte het av varm dryck. Barnservisen (kopp, fat, tallrik) är tillverkad av det smak- och luktfria materialet Mepal och säljes i rolig förpackning med urklippssfigurer.

Gör det trevligare ... bättre ... bekvämare ... lättare

med

SM plast